

Valakiknek azért az Christus az ő Euangeliománac világosságával rándóklie, azokat minden ketségnélkül felis oldozza mind azokból az rőörökből és kötelekből, az mellyekkel magokat az babonáságban megkötelezték vótt. Noha ő nékiec más mentségeis vagyon, hogy ha az nőtelen életre nem vóltanac alkölmatošsác. Mert hogy ha az lehetetlen dologra való fogadás tétel, bizonyos veszedelme az lelkeknek, az mellyeket az Isten meg akar tartani, és nem akar elveszíteni: tehát az következie, hogy semmiképpen ne kellyen abban megmaradni. Melly lehetetlen legyen pedig az házasságra való fogadás tétel azoknac, az kiknek arra kiváltképpen való ajándékoc ninczen, azt ez előtt megmondottuc, és ha finte felöle halgatnékis, ugyan megmondaná és megmutatná az minden napi próbát és hemmellátás.

Mert nem esmeretlen dolog, miczoda förtelmés bujálkodással legyenec rakvác az kalastromoc, és ha finte némelylec az többinél tifrábaknac láttzanakis, de ugyan nem tisztác, azért hogy az fertelméséget és undokságot azokban eldugtác és elröytöttéc. Így fokta az Isten rettentés példákkal megbüntetni az embereknec vakmerő bátorságokat, midön meg nem gondolván az ő erőtlenségeket, az természet ellen tufakodvan arra vágyódnac, az mi ő nékiec nem adatott, és hátra hagyván az orvosságokat az mellyeket az Isten kezekhöz adott, nagy kevélségből és magok agyaskodásából elhisik magokban hogy ők az tisztaságban való fogyatkozást könnyen meggyőzhetic. Mert miképpen mondhatnéc egyébnek kevélségnél, és magoc agyaskodásánál, midön valaki megintettic, hogy nékie az házasságra vagyon fűksége, és hogy az ő nékie az Urtól orvosságul adatott legyen: ő pedig ezt nem czac megveti, hanem eskövéllelis kötelezi magát annac megvetésére és meguralására?

TIZENNEGYEDIC RESZ.

Az Sacramentomokról.

VAGYON még az Euangelium prédikáltatásához egy hasonló esköz, az melly által az Isten az hitöt segiti és megerősíti; tudniillie az Sacramentumoc: az mellyekről hogy valamelly bizonyos tanítás rendeltetésé felötte fűkséges és használatos minékünc: az mellyből ember megtanullya, miért rendeltetene legyen, és mi végre kellyen azockal élni.

Előket meg kell tudni, mi legyen az Sacramentum. Ez lehet pedig az én

az én itiletem szerint, annac egyigyü és tulaydonság szerint való megírása; hogy ha azt mondgyuc; hogy: Az Sacramentum olly külső jegy, az melly által az Isten, az ő mihozzánc való kegyelmes joakarattyánac igéreteit, az mi lelki esmérerinkben meg peczételi, az mi örölen hitünknek megerősítésére: és visontag miis, mind ő előtte és az ő sient Angyali előtt, s' mind pedig az emberec előtt azt bizonyittyuc, hogy mi ötet mi Istenünknek tarttyuc. Rövidebben igyis megírhatni: hogy mondaséc, az mi hozzánc való Isteni kegyelemnec külső jegy által megerősített bizonyágánac, annac az tisztésnéc az mellyel mi visontag önéki tartozunc megmutatásával egyetemben.

Ez kértőnec azért akar ember mellyiket vegye, az sient Agoston régi megírásátul, (az ki az sacramentomat nevezi, az Szent dolognac látható jegyénec, avagy az láthatatlan kegyelemnec látható formájánac) értelemmel nem különböz: az dolognac pedig ki magyarázásában könnyeb és világosab. Mert mivelhogy az rövid megírás valamennyire homályosab, az mellyben főc gyakorlatlanoc rántorganac, én több igéckel tellyessé értelmét akartam adni, hogy valami kételkedés avagy nem igazán értés benne nemaradna.

2. Miképpen éltenec legyen ez igével az régtéc ezen értelemben, abban ninczen homályosság. Mert valamennyisiet az régi Tolmács az *Μυστηριον* igét Deakulakarta fordítani, kiváltképpen midön az isteni dolgokról vólna az beféd, mindenkor az Sacramentum igével élt. Illyenképpen az Ephesus béliekhöz irt levélnek első részében: hogy esmeretessé tenné minékünc az ő akarattyánac Sacramentomat. Ismet, hogy ha ugyan hallotrátoc az Isten kegyelménec sáfár lását, az melly en nékem adatott tiköztetec: mivelhogy az megjelentés szerint esmeretessé tétetett ennékem az Sacramentum. Ismet, Az Colóšsébéliekhöz: Az Titoc az melly elröytetvén vólt az idöktül és nemzetségektől, mostan pedig kijelentetett az ő Szentinec, az kiknec az Isten esmeretessécké akarta tenni ez Sacramentomnac gazdagságit, &c.

Ismet az Timotheus hoz, Az Isteni felelemnec nagy sacramentoma; hogy az Isten meg jelent az testben. Nem akarta pedig Titoknac mondani, hogy valamit az dolognac nagy voltánál kissébbet ne láttatnéc mondani. Az Sacramentomat azért Titoc helyett tötte, de sentséges dolognac titka helyett. Ebben az értelemben az Egyházi könyv Iroknál gyakran elő forog. Es eléggé tudván vagyon, hogy az Deakoknál *Sacramentumoknac* hivattaslanac, az mellyeket az Görögöc *Mysteriumoknac* neveznec.

Ephes. i. v. 9.
c. 3. v. 2.
Col. i. v. 26.
1. Tim. 3. v. 16.

Epist. s. ad Mar-
cel.

Az melly egyaránt való értelem minden visszavonyást elhárít. Ez innét vagyon, hogy ez név, azokra az jegyekre vonyattatnéc, az mellyeknek felséges és lelki értelmek vagyon. Az mellyet sicut Agostonis megemlit egy helyen; Hosszu lenne (ugymond) az jegyeknek külömbiségéről való disputálás: az mellyec midőn az isteni dolgokra néznéc, Sacramentomoknak neveztetnéc.

3. Ebből pedig az feltött megiratásból megérthettyűc, hogy semmi sacramentom ninczen előtte boczatott ígéretnélkül, hanem inkább mint egy rea függő tückely ugy vettetic annac utánna, a végre hogy az ígérést megerősítse és meg peczételje, és minékünc bizonyosba, sőt hathatósba tegye: az mennyibe azt az Ur előfer az mi értetlen és görömbaságunknac, és ostan erőtlenségünknekis sükségesnec esmeri: Es mindazáltal (tulaydonságint rólla szólván) nem olly igen azért, hogy ezzel az ő sicut ígét erősítse meg, mint hogy az mi hitünket gyamolítja az ő igejénec elhívésében.

Mert az Isten igeje ő magábanis elég erős és bizonyos, és semmi jobb erőtséget másinnat nem vehet, mint önnön magából. De mivelhogy az mi hitünc kised és erőtelen, ottan hamar haylodoz, döldögél és hanyattatit, sőt mindenestül fogva leesic, hogyha mindennünnen nem erősítetic es gyamolítatic. Es ez aránt olly igen az mi értelmünknek gyenge és kiczin vóltához alkalmaztattya magat az mi irgalmas Istenünc az ő megfoghatatlan nagy jóvóltából; holott mitestec legyünc, mindenkoron czac az földön másdógalván, semmi lelki dolgot nem gondolunc és meg sem foghatunc; hogy még ez külső Elementomoc által is nem nehezitel minket ő magához vezetni és igazítani, és sicut az testbenis az ő lelki jóvoinac tükörít adgya minékünc előnkben. Mert ha mi testnélkül valóc vólnánac (az mint Chryostomus mondgya) tehát czupa és testetlen ajándakokat adna minékünc. De mivelhogy testtel környül vött lelkeinc vadnac, az láthatóc által adgya minékünc az lelkieket. Nem azért, hogy ezekben az dolgokban, az mellyec az Sacramentumokban mi előnkbe adatnac illy erő és ajándéc legyen beönterve: hanem azért, hogy azoc jegiei és peczétic az Istenec, az mellyeket ezeknec jegyezésére és jelenségére rendelt.

4. Es sicut az, az mit sicut mondanac, hogy az Sacramentum igeből és külső jegyekből áll. Mert az igt meg kell értenünc, nem hogy érzéknélkül és hitnélkül fuvattatnéc bé (mint az bűvös báyosok sicut czelekedni) és így az püstra lehellés által ereje legyen az elementomoknak megfentelésére; hanem hogy az prédikallott ige megértése mi velünc, mit jegyezzen az látható jegy.

Az

Az mint azért az Papa kegyetlen uralkodása alatt czelekeddegetnéc, nem lött az Sacramentomoknak ifönyu megfentelésénélkül, Mert őc azt elégnéc tartottac, hogyha az Pap az népnek értelemnélkül az Consecrationac vagy megfentelésnec ígét oda sugallotta: Sőt ugyan sicut galmatossan őrizkedtec azon, hogy az nép semmit ne tanulna belőle: Mert mindeneket Deakul mondottanae ki, az tudatlan népec előtt. Annakutánna ostan olly igen mefite kiűtött az babonáság, hogy azt alitanác, hogy az consecratio nem vitetnéc igazán véghöz, hanem ha czac lassan sugva lenne meg, az mellyet czac igen kevésen halhatnác. De az sicut Agoston sockal külömbentanit az Sacramentomi ígéről: Járullyon ige (ugymond) az Elementumhoz, és Sacramentum lehen.

Mert honnét vagyon az viznec ez ereje, hogy az testet illeti meg, és az sicut mossa meg, hogyha nem az ige nec melléje adása által? nem azért hogy kimondatic, hanem azért hogy elhitetic, vagy hittel vétetic. Mert az ige benis más az elmülő szózat, és meg más az megmaradó erő. Ez az hitnec igeje, az mit mi prédikállunc ugymond az Apastal. Innét vagyon az Apastaloc czelekedetiben: hogy, Hit által tisztította meg az ő sicut-eket. Es az Peter Apastal: Illyenképpen idvözit az Keresetségis minket; nem az test sicut enec elmofása; hanem az jó lelki esméretnec az Istennel való sicut vétsége. Ez az Hitnec igeje, az mellyet prédikállunc: az melly által kétségnélkül az Keresetségis, hogy megfithasson, megfentetic. Látod itten hogy meg kívánnyá az Prédikállást, az honnét sicut armazzéc az Hit. Es ennek megbizonyításában nem kell sicut stanunc magunkat, mert egyfálnyé sem homályos; az mit Christus czelekedett, az mit minékünc czelekednunc paranczolt, az mit az Apastaloc követtec, és az tiftanya sicut Egyházac megtartottanac. Sőt az világ kezdetitől fogva, tudván való dolog vólt ez, hogy valamikor az Ur Isten az sicut Aryaknac valami jegyet adott, hogy az tudomány feloldozhatatlan képpen vólt azhoz kötöttevén, az mellynélkül az mi érzékeny értelmenc az püstra látáson czac elbámulnánac.

Annakokaért midőn az Sacramentomi ígéről hallunc emlekezetet, az ígérést kell megértenünc, az melly hallatos szóval prédikáltatic az Egyházi sicut gátul, és az népet kézen fogva oda vezeteti, az hová az jegy igazit és mutat.

5. Nemis kelly hallani azokat, az kic ez ellen czatázni igyekeztec, és elme mutatással inkább, hogy némmint erősítő bizonyítással. Az Isten ígét (ugymondnac őc) az melly az Sacramentomnac előtte jár, avagy tudgyuc igaz Isten akarattyanac lenni, avagy nem tudgyuc. Ha tudgyuc, az sacramentumból az melly az után következc, semmi uy dolgot

Bbbbbbbb

Homil. into. 30.

Rom. 10. 7. 8.

Ad. 15. 7. 9.

1. Pet. 3. 7. 21.

Memil. 60. ad
Popul.

nem tanulnc: Hanem tudgyuc, az sacramentum sem tanit arra megminket, az mellyec minden ereje az igében vagyon helyheztetve. Kiknec rövideden legyen ez felelve: Az Peczétec, az mellyec az nagy Urac leveleire függeztetnec, ő magokban semmi: ugymint mellyec hijába függeztetnec reaja, hogy ha az levélbe semmi nem volna írva: Es mindazáltal ugyan megerősític és megpeczetelic az mi abban vagyon megírva, midőn az levélre függeztetnec. Nemis modhattyc azt, hogy ez hasonlatosságot uyonnan mi gondoltuc volna; mivelhogy fent Pális ezenvel él, midőn az Környülmetelkedést peczétec nevezi, holott fánfándékból azt vitattya, hogy az környülmetelkedes Abrahamnac nem adatott megigazulásra, hanem az szövetségnec megpeczételésére, az mellyec hiti által már az előtt meg volt igazítván. Es kérléc, miczodá botránkoztat itt valakit olly igen meg, midőn azt tanittyc, hogy az ígélet peczételtic meg az Sacramentomoc által; holott az ígéretekből nyilván legyen, hogy egyic az másic által erősfítésic meg? Tudniillie mentül valamellyic világossab, annyival alkomatosab az hitnec megerősítésére. Az Sacramentomoc pedig az legvilágossab ígéreteket hozzác vélec; és az ígének felötte ez kiváltképpen való tulaydonosságokis vagyon, hogy azokat mint egy táblán ugy írjac és ábrázollyac fimeinc elejébe. Nemis kell azon az külömségen megindulnunc, az mellyet ellenünc fiktac vetni hogy legyen az Sacramentumoc között és az levéli peczétec közöt, hogy holott mind az kettő ez világnac testi elementomiból állyanak, az Isten igeretnec, az mellyec lelkiec és öröcké valóc, meg peczételésére nem lehetnec elégségesec avagy egyarányuc; az miképpen hogy az peczétec az fejedelmeknec elmulandó dolgokról való paranczolatyokat fiktac meg peczételni.

Mert az hivo ember, midőn az Sacramentomoc fimeic előtt foregnac, nem ragazkodic azhoz az külső látáshoz, hanem azokon az hasonlatosságnac előb megmondott gradiczain, az okra az felséges titkokra, az mellyec az Sacramentumokban vadnac elröyve fentleges gondolatockal emelkedc fel.

6. Es mivelhogy az Ur az ő ígéréteit Szövetségnek nevezi, és az Sacramentumokat az Szövetségnek jegyeinec; hasonlatosság vétetetic azért az embereknek Szövetségekből avagy frigykötésekből. Az régieknél fokás volt ez, hogy az ő frigykötéseinec megerősítésére egy eme dísnót ölnénc meg. Mit tehetne azért az megmésárlott dísnó, hogyha az szövetség ferzésnec favaic egyfermind hozzája nem járulnanc?

Mert

Mert gyakorta vágattanac dísnót le, minden titkoknac jegyzés nélkül. Hasonlatos képpen, miczoda az job kezadás, avagy kéz fogás ömagába, holott néha ellenségesenis öfve ficitatnac az keze? Mikor pedig az hívsegnec és megeggyesedésnec befédi elől boczáttattac, tehát ugy oftán ez jegy által az frigy kötésnec articulusi, és az megferződésnec erősfítetnec meg, noha azoc annakelőtte főval löttenc meg, és voltac el végeztetve. Az Sacramentomoc azért olly gyakorlásoc, az mellyec minékünc az Isten igejében való hitünket bátorságosba és bizonyosabbá réfic: és mivelhogy mitestiek vagyunc, testi dolgockal adatnac azokis minékünc, hogy azoc minket az mi gorombaságunknac módgya ferint, tanítanac, és ugymint az tanító mester az gyermeket, mint egy kézen fogva vezessenc.

Ennekokaert fent Agoston az Sacramentomat látható ígének nevezi; azért hogy az Istenec ígéletit mint egy táblára kiírja, ki ábrázolja és ugymint fíep fínnyel kifestvén fimeinc elejébe mutattya. Hozatnac más hasonlatosságokis elő az Sacramentomoknac tulaydonosságob ki ábrázására, az mint midőn azokat az mi Hitünknec gyámlinac vagy oflopinac nevezzüc. Mert az miképpen hogy az epület az ő fundamentomán áll, mindazáltal az alája helyheztetett oflopockal bizonyosabban gyámolitatic: Azonképpen az Hütis, az Isten Igéjén, ugy mint fundamentomon nyugfític meg: de midőn az Sacramentomoc hozzá járulnac, azockal mint egy oflopockal annyival erősfebben gyámolyitatic.

Avagy azonokat tüköröknek nevezhettyüc, az mellyekben mi az Isten kegyelménec gazdagságát, az mellyet bővsegesen közöl mi velünc, világossan megnézhettyüc. Mert az Sacramentomoc által, (az mint előb megemlítettic) az ferint az mértéc ferint jelenti magát ki minékünc, az mennyire az mi goromba értelmünknec engedtetett ötet megemlítani, és az ő mi hozzanc való ferelmét és jo akarattyát azokban valamennyivel világosabban mutattya meg, hogynemmint az igében.

7. Azoc sem igazán okoskodnac, az kic azt vetic elő, hogy az Sacramentomoc nem bizonsági az Isten kegyelménec, mivelhogy az istenteleneknekis adatnac, az kic mindazáltal az Istent nem érzic abból hozzájoc kegyelmésnec, hanem inkább keményeb kárhozatot vesnec. Mert illyen formán az Euangelium sem volna bizonsága az Isten kegyelménec, az melly Euangeliumat sokan halgatnac, az kic mindazáltal ugyan megvetic.

Bbbbbbbb 2

In Ioh. Homil.
89. Lib. 19. Con.
Fauft.

Rom. 4. v. 11.

Gen. 6. v. 18. 9.
v. 17. v. 22.

Végre még az Christus sem volna kegyelemnek jegye, az melly fő-
kaktul láttatott és esmertetett, az kic közzül kevesec vöttéc ötér bé.
Hasonlót láthatunc az nagy Ura leveleiben: Mert az népnek na-
gyob része noha tudja, hogy az az beczületes peczét az Fejedelemtül ő,
magátul az ő akarattyanac ki jelentésére fármazoit és nyomattatott le-
gyen, de ugyan mégis megneveri és czufollya: némellyec mintha ő reájoc
egykálnyé sem tartoznéc megvetic, némellyec még árkozzákis: Hogy
ilyenképpen meg tetzvé az két dolognac tellyesféggel hasonló alkolma-
tosága, az oda fel tőlem béhozott hasonlatoságnac annyival nálunc ked-
vesebbec kellyen lenni. Bizony dolog annakokaert, hogy az Urtul miné-
künc az ő irgalmasága és az ő kegyelménc zaloga, mind az igében és
mind az Sacramentomokban ajánlattic és nyuytatic: de egyedül czac
azoktul fogattatic el, az kic az ígét és az sacramentomokat igaz hittel vé-
fic. Az miképpen hogy az Christusis mindeneknec idvőssegre adatott az:
Atyátul, mindazáltal ugyan nem mindenektul esmertetic és vétetic be.
Ezt fent Agoston egy helyen meg akarván mutatni, azt mondotta, hogy,
Az igénc ereje az Sacramentomokban nem azért fármazic kí, hogy el-
mondatic, hanem hogy hitetic avagy elhific. Annakokaert az fent Pal-
midón az hiveknec prédikáll, ugy fól az Sacramentomokról, hogy az
Christusnac egyyességet azokba foglallya, az mint midón mond: Vala-
kic megkerestelkedtetec, az Christust öltöztetec fell. Ismer, Mi mindnyá-
jan egy test és egy lélec vagyunc, az kic az Christusban megkerestelked-
tünc. Midón pedig az Sacramentomokkal nem igazán való élésről fól,
semmit azoknac egyebet meg nem hágy az pusita és hideg példáknál és
ábrázolásoknál: mellyel azt jelenti, hogy noha az istentelenec és képmu-
tatoc, az ő gonofságoc által az Isteni kegyelemnec erejét az Sacramento-
mokban elnyomjac, meghomályosittyac avagy akadékozzac, hogy mind-
azáltal ez abban ellent ne álhasson, hogy mikor és az hól az Istennec tettic,
vélec ne hoznájac az Christus egyyességéről való igaz bizonságot, és ho-
gy az Istennec lelkeis ugyan azont meg ne adná és meg ne állaná, az mit az
Sacramentomoc ígérnec, és ajánlanac. Azt rekestyüec és állatyüec annak-
okaert, hogy az Sacramentomoc igazán neveztesse, az Isten kegyel-
ménc bizonságinac, és ugy mint peczétinec az ő mi hozzánac való jó aka-
rattyanac: az mi hitünket meg erőstític, táplallyac és öregbitic. Az ellen-
vetélec, az mellyec ez értelem ellen némellyektül előhozatnac sem mire
kellőc és erőtlenc. Azt mondgyac, hogy az mi hitüncc jobba nem lehet,
hogyha jó. Mert az hit nem Hit különben, hanemha erőssen, áthatatossan
és megmozdithatatlanul az Istennec irgalmaságán leend fondal-
tatva.

Gal. 3. v. 27.

1. Cor. 12. v. 13.

Ez il-

Ez ilyeneknec sokkal hasznosb volna, hogy az Apostalokkal könyör-
genénc, hogy az Ur megöregbitse az ő hitőket, hogynem mint az hitnec
olly tökéletes tellyes voltat bátorokdván hánnac elő, az mellyet soha fen-
ki az emberec fia közzül még el nem nyert, nemis nyér ez életben.
Felellyenec meg, miczoda hititalittyac hogy annac volt legyen, az kiaz
mondotta: Hifec Uram, segits meg az én hitelenségemer. Mert az az
el kezdett hitis jó volt és jobba lehetett, az hitelenségnec elvetése által.
De ezec semmivel nem táfolthatatnac jobban meg, mint az önnön lelkec
esmeretivel! Mert mivel hogy meg vallyac azt, hogy bünösöc legyenec,
(az mellyet ha finte akarnánakis, de semmiképpen nem ragadhatnának)
fűkség hogy finte azont, az ő hitőknek tellyesfégtelen voltanac tulay do-
nitsac.

Luc. 17. v. 5.

Marc. 9. v. 24.

A. 8. v. 37.

8. De azt mondgyac, hogy lám azt felelte Philep az Kemorniknac:
Hogy megkerestelkedhetic, hogyha tellyes szívöl hifien, miczoda helye
lehet itt az keresetséggel való meg bátorításnac, midón az hit az egész szív
bétölti? Itt visfontag azt kérdem tőlőc, hogyha nem érziké az ő szívök-
nec nagyob részét az hittul üresnec lenni, hogyha nem esmeriké, hogy az
hit ő bennec napról napra valamennyire nevedgyéc? Azzal diczeke-
dett régenten egy, hogy ő tanulván venhednéc meg: O mi nyavalyás Ke-
restyénec hogyha nem akarunc meg jobbulván és öregbedvén megvén-
hődni, az kiknec hitőknek ez életnec mindenie idejénec gradiczain elfel-
kellene mennie, míglen az meg regzett emberkorra el nem jutna. An-
nakokaert azon az helyen, az tellyes szívöl való hives, nem annyit tesen,
mint tökéllétesen hinni, hanem czac tista léleccel és tettetésnélkül az
Christust bévenni, őtet meg nem unni, hanem buzgoságossan éhezni som-
júhozni, ő hozzá foházkodni. Ez szokása az Irásnac, hogy azt tellyes szív-
ből valónac mondgya lenni, az mi czaládságnélkül és tettetésnélkül va-
ló tista léleccel leend. Ilyen formájuc ezec az mondasoc: Tellyes szív-
ből kereslec tégedet. Ismet, Diczerem az Urat tellyes szívöl, és több
zekhöz hasonlóc. Ez ellenben midón az Iras az hamis és czalárd embere-
ket feddi, azoknac azt szokta femekre vetni, hogy ő nékic hívec s' meg
hívec vagyon, az az, hogy kéttős és kétféle hívec vagyon. Továbbá ezis
ő ellenvetélec: Ha az hit az Sacramentomoc által megöregbitetic, tehát
hijába adatot az fent Lélec, az mellynec ereje és czelekedeti az, hogy el-
kezdgye, megtartsa, és tellyesfégsé tegye az hitet. Az kiknec én bizo-
nyára megvallom, hogy az Hit tulaydon és egéslen czelekedeti az fent
Léleknec, az melly által mi megvilágositatván, az Istent és az ő kegyel-
mességénec kinczeit megismerjük, és az mellynec megvilágosításnélkül
az mi elménc olly igen vac, hogy semmit nem lát, és olly érzékenségtelen,

Psal. 119. v. 10.

Psal. 111. v. 5.

Psal. 12. v. 3.

Bbbbbbbb 3

hogy az lelki dologban tellyességgel semmit meg ne kostolithasson és izelitheffen. De az helyett az Istennec egy jótéteménye helyett, az mellyet őc meg emlitnec, mi imez hármat esmerjuc és gondollyuc meg. Mert előfiter tanit és oktat minket az Ur az ő igéje által: annak utánna megerősít az Sacramentomoc által: végezetre az ő fient Lelkénc világossággal tündöklic és világosít az mi elménkben, és az mi fivünkbe út nyit az igénc és az Sacramentomoknac: az mellyec egyébkint czac az mi fivünk és füleinket töltene bé, az belőlvalókat pedig semmiképpen meg nem illetnec.

9. Annak okaért az hitnec megerősítése és öregbítése felől, az mellyet az mint én aranzom mindenketségnélkül való igéckel eléggé ki magyaráztam megintetni és meg emlekeztetni akarom az olvasót, hogy én ez tistet és munkálkodást úgy tulaydonitom az Sacramentomoknac, nem hogy azt alitanam, hogy azokban titkos képpen, valami erő volna mindenkoron bérekeftve és foglalva, az melly által, ő magoktul az hitet nevelhetnec és megerősíthetnec: hanem hogy az Urtularrá rendeltetene legyen, hogy az hitnec erősítésére és öregbülésére főlgállyanac. De ez ő tisteket akkor visic ostán igazán véghöz, midőn az belső mester az Lélece melléje jarulván az ő erejét hozzájoc adgya, egyedül az mellynec ereje járja és hattya meg az fivüket, és indittyá meg az elméket és érzékeny értelmeket, az Sacramentomockal hasznosson való élefre.

Midőn pedig az tavul vagy on, nem használhatnac többet az Sacramentomoc az mi elménknek, hanem mint mikor az nap fény ad vaknac semére tündöklic, avagy mint midőn az szózat az füketnec füleibe zengedez. Annak okaért ilyen réfre ostált téfoc az Lélek között és az Sacramentomoc között, hogy az munkálkodó erő az léleknél legyen, az Sacramentomoknac czac az főlgálati tistet hagyáséc: és hogy ezis az léleknec munkálkodásánélkül czac pufita és híjába való legyen; ha pedig munkálkodic benne, tellyesséc leggyene hatható erővel és hasznos gyümölczöckel. Innét immár nyilván vagy on, miképpen erősítéséc meg ez értelem ferint, az Istenes fiv, az hitben az Sacramentomok által: tudniillic miképpen az fivnek látnac az nap fényével, és hallanac az fülec az szózatnec zengése által; az melly kettő között, az fivnek semmi világossággal jobba nem lennéne, hogy ha ő magoknac az világosságnac elfogására természetű éles fényöc nem volna; az fülekis pedig semmi kiáltás által fel nem vidámitathatnánac, hogyha az hallásra nem ferezettene és teremtettenec volna.

Hogyha

Hogyha azért ez immár bizonynal igaz, az mellynec köztűnc egyfiter elkell intéztetni, hogy az mit az mi fivünkben az látás czelekesie az világosságnac meglátásában: az mit az fülekben az hallás az szózatnec megértésében; hogy fiente azont czelekedgye az fient Lélek az mi fivünkben az Hitnec elfogására, öregbítésére és meg erősítésére: tehát mindkettő egyaránt következie, Hogy az Sacramentomoc czac egy fialat sem használnac az fient Léleknec erejénélkül; és hogy semmi akadály abban ne legyen, hogy az azon mestertől az előtt meg világosított fivünkben, az hitöt erősebbé és tellyesebbé ne tegyéc. Czakhogy ez külömbőség vagy on közöttöc, hogy az hallásra és látásra való érte, az füleknec és az fivnek természetű adatott, és vélöc fületett: Az Christus pedig természet felött való módon, kiváltkeppen való kegyelemből czelekesiezent az mi fivünkben.

10. Ezzel egyfiter mind az oc az ellen vetéfe kis elhárítatnac, az mellyec némellyeket igen gyötrenec, tudniillic: Hogyha az Hitnec öregbülését avagy megerősítését, teremtet dolognac tulaydonittyuc, bossúsággal illetetic az Istennec lelke, az mellyet egyedül kellene az hitnec ferző mesterénec esmerni: Mert mi ezzel ő tole az megerősítésnec és meg öregbítésnec diczeretit el nem vesszuc: Hanem söt inkább fiente aztis hogy ő az hitet neveli és erősíti, nem mondgyuc mi egyébnecc lenni, hanem hogy az ő belső meg világosítása által az mi elméinket elkéftie, ennec az Sacramentomokban elönkbe ajánlott megerősítésnec elvétele.

Az melly, ha még igen homályosson mondatott, ez következendő hasonlatosság által nyilvánossággal világos lesz. Hogyha valakit befédde valamelly dolognac meg czelekedésére akarfi haytani és birni, tehát mindenféle indító okokat kigondolfi, az mellyec által az, az te fándékodra és értelmédre hozattáséc és vonyattáséc, és engedgyen az te tanaczodnac. De ezzel még semmi véghez nem vitettetic, hanem ha visontag annakis értelmes és éles itéleti vagy on, az mellyel, melly értekes beczületüec legyene az te igyekezetid, megitilheffe és mefontolhasffa: Ismét, hogy az esébe vételre és tanulásra haylandó legyen: és végre hogy az te hivséged és esébséged felöl olly értelemben és reménségben legyen, az melly ötet az reá haylásra és engedelemre ugyan haytsa és inditsa. Mert sokan vadnac olly megáltalkodott keménynyaku agyas ember, az mellyeket semmiképpen meg nem haythatni és indithatni: és az hólaz hivség felöl gyanóság vagy on, és ha az tekinteti méltóság meg vetésbe ment, ott ember semmit végbe nem vihet még az Jóra kéfekenélis.

Vison-

Vifontag az holott mindezek megvadnac, nyilvánással ferttéfnec arra, hogy az halgató, az kineo tanácsolá, az te tanácsidra és értelmidre hajollyon, az emellyeket egyébkint czac meg nevetett volna. Ez dolgotis az fient Lélec czelekefi meg mi bennünc: mert hogy az ige hiaba ne zenegien az fülekben, és az sacramentomoc ne forogjanac hafontalanul fimeinc előtt, azt mutattya, hogy az Isten ön maga fíollyon azokban mi velünc, és lágyitya az mi fíveink nec keménysegét, és ez illendő engedelmességre hozza és haytya. Es egy summiában, az külső igét és sacramentomokat beihleti és erefti az fülek által az lelkekbe. Meg erőstític azért az mi hitünk az ige és az Sacramentomoc, midön minékünc az mi mennyei Atyánk nac mi hozzánk való kegyelmes jó akarattyát fimeinc eleibe adgyac, és melly nec megésmérésében áll meg az mi Hittüncégéfi erőssége, és naponkint nevedic, és gyarapodic. Az fient Lélec meg erőstíti azt, midön ez megbátoritást az mi fíveinkbe nyomván, megeleveniti és hathatóvá teszi. Azonközben nem tiltathatic meg az világófságok nac Attya, hogy az miképpen ő az testi fíemeket az naponac fényével, azonképpen az mi elméinket is az Sacramentomoc által, ugy mint kőzből való fényesség által meg ne világósráná.

Matth. 13. v. 4.

11. Hogy az külső igének alatta ilyen tulaydonság legyen, megmutattya az Úr Christus, midön azt az hasonlatóságban magnac nevezi.

Mert az miképpen hogy az mag, hogy ha az elhagyatott parlag püfita földbe esendic, egyéb nem lehet benne, hanem gyümölcztelenül kihál. Midön pedig jól meg fíantott és meg mivel földbe vettetic, nagy nyereséggel és bőv usurával hozza meg az ő gyümölczét: Azonképpen az Isten igéje is, midön valamely kemény nyakra esic, meg fíarad mint valami holt fővényen: holott pedig az mennyei lélek nec kezével jól meg mivel lélekre talál, mindenéstől fogva gyümölczős. Hogy ha azért hasonló módgya legyen az magnac és az igének: hogy az magból mondgyuc az buzat termeni, nevedicni, és megérni: Miért ne mondanócaztis, hogy az Hit az igéből veszi az ő kezdetit, öregbedését és tellyességét? Mind ez kettőt az fient Pal külömbkülömb helyeken fíepen meg magyarázza.

1. Cor. 2. v. 14.

1. Cor. 3. v. 6.

Mert midön az Cotinthusbélieknek esíekbe akarja juttatni, melly hathatoan élt volna az Isten az ő fíolgálattyával, azzal diczekedic hogy ő az lélek nec fíolgálattyát vífeli: mintha az ő prédikálásával esíakadhatatlanképpen ő fíve fíoglátatott volna az fient Lélek nec ereje; az elmék nec belől megvilágófsítására és indítására.

Máfut

Máfut pedig len midön azt akarja megmutatni, mit tehesen ő maga - 1. Cor. 3. v. 6. tul az embertül prédikáltatott Isten igéje; ő fíve hasonlittya az Igének fíolgáit az fíantó embereckel, az kic midön az ő faratságos munkájokat az föld nec meg mivelésében megczelekedtéc, azon kívül nem tehet nec egyebet. Mit fíálna azért az fíantás, verés, és az megöntözés, hogy ha az az mi az földbe vettetett az mennyei áldás által gyümölczőség nem réttett nec? Annakokaért azt rekefti, hogy az ki plantal, és az ki ötoz, mind semmic; hanem mindeneket az Isten nec kellyen tulaydonítani, az melly egyedül adgya az előmenetet. Az fient Lélek nec erejével prédikálnac azért az Apasztaloc, az mennyiben az Isten ő vélec ugy mind rendelt esíközökkel él az ő lelki kegyelmének kimagyarázására és kimutatására. Es illyen képpen mindenkoron megmarad ez az külömbség, hogy meg gondollyuc mit tehesen az ember ő magátul, és mi legyen tulaydon az Isten dolga.

12. Acképpen megerősítései pedig az Sacramentomoc az mi Hittünk nec, hogy né ha az Úr, midön azok nac az dolog nac, az mellyek az Sacramentomokban ő róle megígértetteneo volt, bizodalmit el akarja venni, az Sacramentomok atis elhagyással és elvegye. Midön Adá - Gen. 3. v. 22. mot az halhatatlanságtul megfosztya és esíakasztya; Ne fíedgyen (ugymond) az éltet nec fajáról, hogy ő rőcké ne éllyen.

Mit hallunc ittegyen? meg adhatta volna é fímetlen az az gyümölcz Adam nac azt az rothadatatlanságot, az mellyből immár kiefett volt? Semmiképpen nem: hanem ez czac annyi mintha azt mondotta volna: Hogy az fíaját igen el ne tátsa, és híjába való reménséggel magát ne biztassa és táplállya, hogy ha az én ígéret nec jegyét megtartána: el kell annac előlle vonyattatni, az melly ő nékie az halhatatlanság felől reménséget fíerezhetne. Ezen módon midön az Apasztalad Ephesusbélieket meginti, hogy megemlekezeneo arról, hogy régenten idegenec voltanac le - Ephes. 3. v. 22. gyen az Testamentomok tul, az Izraél nec Polgári társasága kívül, Isten nélkül, és Christus nélkül valóo, azt mondgya, hogy nem voltanac ré fíesec az környül metélkedésben. Mellyel azt jelentötte, hogy az ígéretek ből is kivóltanac rekeftetvén az oc, az kic az ígéret nec jegyét el nem vöttéc volna. Az ő másodic ellenvetésékre, hogy tudmillic az Isten tístetsége az teremtett állatokra háritatic, és megis kífíebítetic, hogy ha azok nac annyi erő tulaydonitatic; igen könnyü meg felelni, hogy mitőlünc az teremtett állatok nac semmi erő nem tulaydonitatic. Hanem egyedül czac azt mondgyuc, hogy az Isten esíközökkel és fíesíamoc kal éllyen, az mellyeket ő jók nac és fíafíofoknac esmerjen, hogy mindenec az ő tístetségére fíolgallyanac, mivel hogy ő mindenek nec Ura

Ccccccc

és mestere. Annakokaért az miképpen ő az kenyér által és egyéb eledel által éteti az mi testünket, az nappal világosítja meg ez világot, az tűzzel melegíti, és mindazon által sem az az kenyér, sem az Nap, sem az tűz valami, hanem czac az mennyiben ez eszközök által adgya minékünk az ő ajándékát: Azonképpen táplálja és erőssíti ő Lélekferint az mi Hitünkétis az Sacramentomokkal való éléssel, mellyeknek tífte ez egy, hogy az ő ígéreteit az mi feneinc eleibe állásáé, sőt azokat minékünk meg puezétellyéc. Es az miképpen nem illic, az egyéb teremtetett dolgokban, az mellyec az Istenec bővséges jóvóltábol az mi életünkre rendelttenec, és az mellyeknek szolgáltyoc által minékünk az ő kegyességénc ajándékát adgya: bizodalunkat helyheztenünc; és azokat ugymint az mi jó állapotunknac okait diczernünc és magafitalnunc. Azonképpen az mi bizodalunknac sem kell az Sacramentomokhoz ragazkodnioc, sem nékiec Istenhöz illendő tífteféget tulaydonitanunc; hanem mindeneket hátrahagyván, czac ő hazzája, ugymint az Sacramentomoknac, és minden dolgoknac autorához és Urához kelly az mi Hitünknek és vallásunknac felemelkedniec.

13. Végezetre az az bizonyítás, az mellyet némellyec az Sacramentum igejéből hoznac elő, mindenképpen erőtlenc. Az Sacramentomnac (ugymond) mivelhogy fokféle jegyéfi vadnac az javallott és probalt Autorokban, mind azoc között czac egy vagyon, az melly az jegyhöz illendő volna. Tudniillic midőn azt az fokott esküvést jegyzi, az mellyel az vitézlő az ő Hadnagyanac megesküfíc, mikor anac záfíloja alá irattyá magát.

Mert az miképpen hogy az uy vitézec, az ő Capitányoknac az Hadi esküvés által hitőket adgyac és hivséges főlgálatyokat igeric: azonképpen miis az mi jegyejinckel az Chtistus alá az mi Hadnagyonc alá vallyuc magunkat, és azt bizonyittyuc hogy az ő záfíloja alatt akarunc vitéz-kedni.

Ez mellé hoznac némelly hasonlatosságokat, az dolognac nagyob kivilágosítására; Miképpen hogy az mente válastotta meg az Romaiaikat az palástos Görögöktől, az miképpen az Romabéli Rendekis az jegyeckel voltannac megkülömböztetve, ugy mint az Tanács az Lovagos Rendtől az ő Barson köntösökkel, és czuczós papuczokkal; ismet az vitézlő rend az köz polgári rendtől, gyürövel: Azoképpen visellyuc miis az mi esmertető jegyeinket, az mellyek minket az Keresztýénségtelenektől megválasztannac és megkülömböztessenec.

De

De az oda fel valókból eléggé meg tettic, hogy az régiec, az kic az Jegyeknek az Sacramentum nevet adtác, semmit nem néztenec arra, miképpen éltenc legyen az Deákoc ez ígével: hanem ezt az ő uy jegyzését az ő alkolmatofságoc ferint vöttéc elő, hogy ezzel egygyüen az ő fent jegyeket neveznéjéc ilyenképpen. Es ha ugyan forgosfan fel akarjuc keresni, ugy tettic mint ha ez ígét egyenlő hasonlatossággal vontak volna ez ilyen értelem jelentéfic, az mint az Hitnek igejét arra az mellyben most vétetic és gyakoroltatic.

Mert mivelhogy az az igazság az Hit, az melly az ígétetnek megállásában és megtartásában mutattatic meg: őc mindazáltal Hitnek neveztéec az bizonyosságot, avagy bizonyos elhitelt, az melly az igazság felől volna. Illyen módon mivelhogy az SACRAMENTUM hadi esküvés vagy Hit vetés, az mellyel az vitézlő az ő Hadnagyaához kötelefíti magát: ezent őc megfordítottác az Hadnagynac ígétetire, az mellyel ő az vitézeket az záfílo alá venné.

Mert azt Ur azt igéri minékünk az Sacramentomoc által, hogy ő mi Istenünc akar lenni, és hogy mi ő népe legyünc. De efféle éléfmétség keresést, mi elhagyunc, mivelhogy én az én itiletem ferint elég vilagosfan megbizonyítottam, hogy az régiec nem néztenec sohová egyébüvé, hanem azt akartác megmutatni, hogy az Sacramentomoc fentséges és lelki dolgoknac volnánac jegyei. Az behozott hasonlatosságokat az esmertető jegyekről bévefűc jólehet, de azt nem fenyvedgyuc, hogy őc abból az mi az leg kisseb az Sacramentomokban, kivált péppen valót és legfőb dolgot csinállyanac. Ez pedig az kivált képpen való, és legfőb dolog itten, hogy az Istennél az mi Hitünknek főlgályanac: az utolsób, hogy az mi vallásunkat az embereknél megbizonyítsac. Ez utolsó értelem ferint, helyeken hagyattathatnac az megemlitett hasonlatosságoc: De mindeneknek elötte erőssen és megmozdithatatlanul meg kell allani és maradni az kivált képpen való főb tikkelnec: Mert ennélkül igen hidegségeffen volna az Sacramentomoknac dolga (az mint meg jelentett) hogy ha az mi Hitünknek segítő gyámolítására nem főlgálnanac, és az tanuság után nem függestetnénc azon gyakorlásra és végte rendelttén.

14. Visfontag fűkség arról meg intettetnünc, hogy az miképpen ezec, az Sacramentomoknac erejét elvonfác, és az vélec való élést mindenestől fogva felforgattyác: ez ellenbe legyenec olyanoc, az kic az Sacramentokra nem tudom miczoda titkos erőt költnecc

Ccccccc 1

az mellyet sohol nem olvasunc, hogy az Istentől adattatott volna az Sacramentomoknak. Az melly tévelygéssel veszedelmessen megczalattatnac az egyigyüec és az gyakorlatlanoc: midön öc ott azoknak az Istenajándékinac keresésére tanitatnac, az holott semmiképpen nem találthatnac; és az Istentől lassán lassán elvonyattatnac, hogy az ő igafsága helyett merő hazugságot vegyenec bé.

Mert nagy eggyező értelemmel tanítottac azt az Sofistác Iskolaikban: Hogy az uy Törvénnec Sacramentomai, az az, az mellyec mostan az Keresztén anyafent Egyházban gyakoroltatnac, megigazitanac, és kegyelmet ferez nec, csak hogy halálos bűnnec akadékat ne veszüc elene. Az melly értelem, ki nem mondhatni, melly ártalmas és melly dögleletes legyen; kiváltképpen azértis, hogy ennekelőtte egy nihány ház estendőckel, az anyafent Egyháznac nagy kárával, az világnac jobb részén el vólt hatalmazva. Biznyára tellyeséggel ördögi tévelgés.

Mert mivelhogy az Igafságot hitnélkül igéri, az lelkeket nyakra főre hányta az veszedelmre: Annakutánna mivelhogy az igafságnac kutféjét az Sacramentomokból hozza ki, az emberek nec az földre önnön magoktól förtébbis haylando segény lelkeket ez babonával ugy meg kötelezi, hogy sockal inkább megnyugodgyanac az testi dologokban; hogynem mint ő magában az élő Istenben. Ez mind kettő bár ne volna illy igen köz es esmeretséges: nem hogy ide valami hősü bizonyitas kivantatnéc. Miczoda pedig valamelly Sacramentomat hitnélkül venni; hanem az anyafent Egyháznac nyilván való veszedelme?

Mert midön az ígéret kivül abból semmit nem várhatni, az ígéret pedig nem kevesbé fenyegeti haraggal az nem hívóket, mint az hívóknec az kegyelmet ajánlya és nyuutya: igen meg czalatic azért, és tevolyóg az, az ki aztalitty, hogy ő néki valami több adatic az Sacramentomban, hogy nem az mit ő az Isten igéjében néki nyuutatván, igaz hittel véssen el. Az mellyből imez másikis következie: hogy az idvöség nec remensége nem az Sacramentomokkal való éleltől függön, mintha abban állana az megigazulás: az melly egyedül czac az Christuson áll, és minékünc nem kevesbé az Euangeliumnac prédikálláfa által, hogynem mint az Sacramentomi meg peczételes által adattatic: és ennélkülis mindeneftől fogva megálhat.

Olly igen igaz, az mi az fent Agostorul irattatic: hogy az láthatatlan megfentelés, az látható jegynélkülis meglehessen: és visforag az látható jegy az igaz megfenteltetésnélkülis meglehet. Mert az emberek (az mint

Lib. 3. de Quäst.
V. T.

(az mint másutt írja) az Christust néha az Sacramentomnac elvételeig öltözie fel, néha az élet nec megfenteléséig. Es az első mind jockal gonossockal köz lehet, az másic pedig egyedül czac az jóké és Isten felöké.

15. Ide tartozic az az megválasztás, az mellyet ezen fent Agoston (ha ember jól esébe veszi az ő értelmet) téssen az Sacramentum között és az Sacramentum által értendő dolog között. Mert ezzel nem czac azt jelenti, hogy az Sacramentomban mind az jegy, mind pedig az való igafság befoglaltaséc: hanem hogy azoc ninczenec ugy öfveköttetvén, hogy egy mástól el ne szakasthatatnác: Es midön eggyüt vadnakis, ugyan mindenkor meg kellyen egymástul választatnioc és különböztetniec, hogy eggyik nec ne tulaydónitaféc az mi az másiké.

Az megválasztásról szól midön így ír: Hogy az Sacramentomoc egyedül czac az választottakban czelekefic azt meg, az mit jegyez nec. Ísmét, az hól az Sidókról így ír: Noha az Sacramentomoc mindeneckel közöc vólnánac, de nem vólt köz az kegyelem, az melly ereje az Sacramentomoknak. Azoképpen mostanis mindeneckel köz az uyonnann fületés nec fördöje, de az az kegyelem, az melly által az Christus tagai az fejeckel uyonnann fülettet nec, nem mindeneckel köz. Es másutt ísmetlen az Ur Vaczorajáról: Mi ez mái naponis elvéfűc az látható ételt: de más az Sacramentum, más ísmeg az Sacramentomnac ereje. Mint vagyon, hogy sokan ves nec az oltárról, és meghalnac: és finte azért halnac meg, hogy azt vesic. Mert az Urnac falattyais méreg vala az Judásnac: nem hogy ő gonosft vótt volna, hanem hogy ő ugymint gonosft, az jót gonosftul vótte. Es mindgyárt az után: Ez dolognac Sacramentoma, az az, az Christus teste és vére eggyeség nec, néhol mindenap, néhol bizonyos megválasztott napokon, kéfistetic el az Urnac asztalán, és onnet vétetic, némellyek nec életre, némellyek nec veszedelmre. Az dolog pedig ő maga, az melly nec az Sacramentoma és példázattya, mindennec életre, fenkinec ninczen veszedelmre, az ki abban részesülend. Es czac egy kevéssel az előtt azt mondotta: Az ki esic, nem hal az meg: de az ki tartozic az Sacramentomnac erejéhez, és nem az látható Sacramentomhoz: az ki belől esic, és nem kivül: az ki szívvel esic, és nem testi hájjal. Itten hallod mindenütt, hogy az Sacramentomi jegy, az ő való igafságátul ugy választaséc meg, annac méltatlansága által az ki azt vesic, hogy semmi ott ne maradgyon, hanem czac az pusztá és hasontalan jegy. Hogy azért igafságtul üres jegyet ne végy, hanem hogy az jeggyel eggyüt

Lib. 5. de Bapt.
con. Donat.
c. 24.

De Bapt. Parvul.
In Psal. 79.

In Iohan.
Hemil. 26.

az igaz magvát fekit birjad; az ígét, az mellyben az vagyon rekesztvén, fűkség hittel megfognod. Annakokaert valamennyire éppül és megýeló az Sacramentomoc által az Christushoz eggyeségében, meg annyi hafnod vagy on azokban.

16. Ez hogyha valamennyire homályosban mondatott az rövidségnek miatta; én több ígéckel meg magyarázom. Azt mondom én, hogy az Christus legyen *materiája* avagy való allattya minden Sacramentomoknak, mert ő benne vagy on azoknak minden állandóságoc, és ő kivüle semmit nem ígérnek. Annyival elfenyvedhetelomb az Lombard Peternek tevőlgése, az melly az Sacramentomokat nyilvánással tartya az igazságnac és idvőségnek okainac. Maga sohová azoc egyebűvé nem igazítatnac, hanem hogy az igazságnac és idvőségnek minden okait, az mellyeket magának költ az emberi elme, kirekesztven, minket egyedül csak az Jesus Christushoz igazítlanac, és ő benne megtartlanac.

Valamennyire azért, mind az Christus esméretinek mi bennünc plantálására, megerősítésére, és öregbítésére, mind pedig önékie tellyesében birására és az ő gazdagsággal való élésünkre azoknak foglaltatyaokkal segitvén, finte meg annyi erejoc vagy on minálunc. Ez pedig ugy leszen meg, hogyha mi azt, az mi azokban minékünc ajánlattatic és nyuýtatic igaz hittel elvefűc. De mondhatnád, Azt czekekedhetiké azért az Istentelenek az ő hála adatlansággal, hogy az Istennec rendelése erőtlenné és semmivé legyen? Felelet, Nem így kell érteni az mit mondottam, mintha az Sacramentomnak ereje és igazsága, annakmivóltatul és akarattatul figgene, az ki azt veszi. Mert áthatatossion meg marad az mit az Isten rendelt, és megtartya az ő természetit, akar az emberec mint változzanak is.

De mivel hogy más dolog ajánlani, más megint elvenni: meglehet azért, hogy az Isten ígéje által megfenteltetett Sacramentum igazán az legyen, az minek mondatik, és az ő erejét megtartsa, és mindazáltal abból az istentelen emberre semmi hafion ne menyen. De ez kérdést rövid szóval fejen meg feyti az fent Agoston; Hát (ugymond) azt test ferint véfedis, de az ugyan nem fűnic azért meg az ő lelki vóltatul, de te néked nem az.

Az miképpen azért, hogy, az előb megemlitett helyen fent Agoston megmutattya, hogy semmivé legyen az Sacramentum, hogyha az ő igazságatul elfakastatic, azonképpen megemlekeztet másutt arra, hogy mind az két dolognac ő five foglálásában és eggyüttlétekbénis, fűkséges legyen az illendő megválasztás és különböztetés, hogy az külső jegyek-

höz felöttéb ne ragazkodgyűnc. Az miképpen (ugymond) hogy főlgai erőtelenség, az betűkhöz ragaszkodni, és az jegyeket, az jegyzett dolgokért venni; azonképpen robbul czavargó tévelgés, az jegyeket hafiontanul magyarázni. Két véteket jegyez fel, az mellyeket itt elkellyen távoztatni: Az eggyic az, mikor mi az jegyeket ugy tartyuc, mintha hiába adatnanc: és az ő titkos jegyzéseknek gonofsággal való megkiczinyítésével avagy semmivé tételével azt czelekefűc, hogy minékünc semmi hafion ne hozzanac. Az másic az, midőn az mi fiveinket az látható jegyeken fellyül nem emelvén, azoknak tulaydonittyuc, az joknac diczeretit az mellyec minékünc egyedül csak az Christustól ajándékozattatnac, és pedig az fent Lélec által, az melly minket az Christushoz résfésé téfen: és bizonyára az külső jegyeknek esközé által, az mellyec holott minket az Christushoz igazítlanac, ha valahová egyebűvé vonyatnanc, minden ő hafionc felforgattatnéc.

17. Annakokaert meg kell annac állani, hogy semmi egyéb tifti ne legyen az Sacramentomoknak, hanem az melly az Isten ígéjének tudniillic hogy az Christust minékünc ajánlyac és előnkbe adgyac, és ő benne az mennyei kegyelemnek kinczeit: semmit pedig nem hoznac és nem hafionlanac, hanem ha hittel vétettetnec el: finte mint az bor, vagy olaj, avagy egyéb nedv, akar melly igen bőven töltfedis, mind mellete fel el és elvéf, hogyha az edény nyitva ninczen: az edény pedig ő maga, noha kívül megöntetic, de mindazáltal belől ugyan farazon és üressen marad.

Ez mellett pedig őrizkedni kell, hogy minket más ehöz közel járó vétekbé ne vigyenec azoc, az mellyeket az régiec az Sacramentomoknak méltóságának diczeretire valamennyire pompásabbban irtanac; hogy tudniillic azt alitánóc, hogy az Sacramentomokhoz legyen valami titkos erő ragasztatva, az mellyel az fent Lélecnek ajándekit önnön magokból hozzac minékünc, mint az bor hogy az pohárba töltetic és adatic minékünc: holott maga csak ez tift adatot legyen nékiec az Istentől, hogy megbizonyítsac és erősítsac az Istennec mi hozzanc való jó akarattat: és többet ne foglallyanac, hanem csak az mennyiben hozzájoc járul az fent Lélec, az melly az mi elmeinket és fiveinket megnyiffa, és minket ez bizonságnac elvételére alkolmatossocká tegyen: az holott az Istennec fóc különbkülömb jó tétémenyiis nyilvánással és világossan kitettzenec.

Mert az Sacramentomoc (az mint oda felis megemlitettic) annyi minékünc az Istentől, mint az emberektől valamely örvendetes dolgoknak izeneti, avagy zálog vagy egéb jegy

az Szövetségben és Szerződésben: az mellyec tudniillik nem magoktul ajándékoznak valami jót, hanem azt meghirdetik, és megmutatják, és (ugymint zálogoc és jelenségek) minálunc bizonyosá teszik, az mi az Isten kegyelméből minékünc ajándékozott. Az fent Lélec pedig, az (az mellyet nem mindenkenc hoznac elegyeslec az Sacramentomoc, hanem az mellyet az Ur külön ad az öveincc) az ki az Isten kegyelmét véle hozza, az ki az Sacramentomoknac mi benünc utat nyit, és azt szerzi hogy gyümölcsöt hozzanac. Noha pedig nem tagadgyuc, hogy az Isten ő maga az ő lelkének ereje által jelen legyen az ő rendelésében, hogy az Sacramentomoknac az ő tőle rendelt kiöftogatása, gyümölcszelen és hiába való ne legyen: azt mondgyuc mindazonáltal, hogy az belső kegyelemnec az mint az az külső fölgaltatástól meg vagyon válastva, külön kellyen meggondolatni és megfemlerteni.

Igazán megállja és megtelleyesíti azért az Isten, az mit az jegyecáltal megígér és példáz, és az jegyec sinczenec erónélkül, hogy igaznac és hívségesnec bizonyításéc az autora és szerzője azoknac. Czac az itten az kérdés, hogyha tulaydon ő magában az ön sayát belső erejével magátul munkálkodgyéké az Isten; avagy pedig az ő erejét és tisztit az külső jegyeknec adgyaé. Mi pedig azt vitatgyuc, és állatgyuc, hogy akar ő melly csközöckel éllyenis, de mindazáltal, az egyedül ő reanézó tulaydon munkálodó erejében semmi el ne szakassáséc. Midőn ez tanitatic az Sacramentomokról: az ő méltóságokis ékessen megdiczittetic, és az vélec való élésnec módgya nyilván megmutattatic, és az ő hafnokis bővségesnec magasztaltatic: és mind ezekben jó megmértékelés tartatic, hogy azoknac valahogy felőttéb foc ne tulaydonitasséc, és visontag az mi őket illeriatul meg ne fosztassanac. Ez mellett pedig eltöröltetic az az hamis költemény, az mellyel az meg igazulásnac oka, és az fent Léleknec ereje az Sacramentomokba mint valami edényekben és taligákba rekesztetic: és az az kiváltképpen való munkálkodás, az melly egyebektül kihagyatott volt, itten nyilvánással kivilágosittatic.

Aztis esünkbe kell ez aránt vennünc, hogy az mit külső czelekedettel példáz és bizonyit az Egyházi fölgá: azt belsőképpen az Isten czelekesi meg: Hogy az halando emberre ne vonyattasséc, az mit az Isten ő magánactart meg.

Erről éttelmessen intést tesken fent Agostonis; midőn mond: Miképpen fentel meg az Moses, és az Istenis? Nem Moses az Isten helyett: Hanem Moses az látható Sacramentomoc által az ő tisztit ferint: az Isten pedig

Quæst. Vet.
Test. lib. 3. c. 84.

pedig az láthatlan kegyelemmel az ő fent lelke által, az mellyben áll az látható Sacramentomoknac minden gyümölcszeis. Mert ennélkül az láthatatlan ajándékoknac meg fentelése nélkül, mit hafálnac az látható Sacramentomoc?

18. Az Sacramentomnac igéje, az mint ez ideig föllottunc rólla, befoglal közönséggel magába minden jegyeket, az mellyeket valaha az Isten ajánlott és paranczolt az embereknec, hogy őket az ő igéretinccigassága felől bizonyosbacka és bátorlagosocka tenné. Ezeket pedig néha természetit dologból szerzette, néha pedig czudatetémenyekben adta elő. Az első nemmec példaji: Az mint, hogy Adamnac és Evának az halhatatlanságnac zálagául adta volt az életnecfáját: hogy azzal magokat bizonytal vigasztalhatnác, valamig annak gyümölcszében ennénc.

Gen. 2. v. 17.
& 3. v. 3.

Ismét, midőn az Szivárvánt Noénac és az ő maradékinac emlekezte: az ő maradványis Szivárvány. Minekutánna pedig az Isten igéjével megjegyzettetenec volna, uy formájoc adatott, hogy azzá kezdenénc lenni, az mi az előtt nem voltanac. Es hogy valaki azt ne alitaná, hogy ezek hiába mondattanac legyen, még ez mai naponnis az Szivárvány bizonsága annac az igéretnec és Szövetségnec, az mellyet az Isten Noéval szerzett. Az mellyet valamikor megtekintyünc, az Istenec ez igéretit olvassuc abban, hogy az föld soha vizözönnel el ne vesssen. Annakokaért ha vala melly bölczelkedő Sophista, az mi Hitünknek egyigyüségénec megnevetésére, azt kóftálná, hogy ez különbkülömb finyec, az napféynec visssa tündökléséből és felhőből természet ferint harmaznanac ilyen módon; azt ő nékie meg kell engednünc jóllehet: de visontag az ő bolondságátis nevernünc kell, hogy ő az Istent, ugymint az természetnec urát és mesterét nem esmeri, az ki az ő kedve és akarattya ferint él minden elementomoknac fölgálttyával az ő diczőségére. Hogyha az Napra, az czillagokra, az földre, és az kövekre ilyen finyeket irt volna, avagy ilyen emlekeztető jegyeket nyomott volna, tehát azok minékünc mind Sacramentominc volnánac. Mert miért hogy az veretle és az verett ezüst nem egy értékű és beczübéli: noha lám egyféle

Gen. 9. v. 13.

D d d d d d

értzből való? Azért tudniillíc, hogy azon semmi egyéb nincz az püfita természetnél: ezen pedig láttatos forma és igyzés vagyon, pénzélett, és bizonyos taxaja és uy böczi vagyon. Hát az Isten az ő igéje által nem jegyezhetnéje ugy meg az ő teremtett állatit, hogy azoc Sacramentomoc lennéne, az mellyec annakelötte czac püfita elementomoc vóltanac? Az második nemnecc peldaji imezec: Az mint midön az Abrahamnac egy füstölgo Kementzébe nagy tüzlángot mutat. Ismer midön az gyapias bört az harmattal áztattya, és az egész földet alatta fázaron marasztya: és visontag az földet áztattya meg az harmattal, az gyapjás bört pedig fázaron hadgya, az Gedeonnac győzödelemi igéretire. Ismét mikor az árnyékot az Napárnyék órán tíz lineán vonsa hátráb az Ezechias egészsége felől tött igéret bizonságára. Ez dolgoc mivelhogy az ő hitökneccerőtlenségénecc megerősítésére löttenecc, önékikis Sacramentomoc vóltanac.

19. De az mi mostani fándékunc az, hogy azokról az Sacramentomokról folyunc kiváltképpen, az mellyeket; az Ur ugymint rendferrint való gyakorlásokat akart rendelni az ő Anya fent Egyházában: az mellyec által az ő főlgait azon egy Hitben és egyféle vallásban öfvefetterkezteté né és táplálna.

Mert (hogy az Agofton favaival élyec) soha az emberec semmi Religióban, akar az igaz akar hamis legyen, öfve nem nőhetnecc és forradhatnac, hogyha valamelly látható jegyeknecc avagy Sacramentomoknac egyeysége által egymáshoz nem kötöztetnecc. Mivel hogy azért az menyeyi Atya ez fűkséget jól ellátta, elejétül fogva az ő főlgainac az Isteni félelemre bizonyos gyakorlásokat rendelt: az mellyeket öftán az Sátan, istentelen és babonás tífteletekre és főlgálatokra vonyott. és azokat igy főcképpen meg vestegette és meg rontotta. Innét vadnac az Pogányoknac az ő főc és külömbkülömb fele Religioi Szövetségei, és főkáfi: az mellyec noha tévelgésfél és babonával volnánac rakvác, eléggé megmuttattac mindazonáltal aztis, hogy az emberec az Religiónac megvallásában efféle külső jegyeknélkül el nem lehetnénecc. De mivelhogy azoc az Istennec igéjében nem vóltanac fundáltatva, és az igazságra nem igazitattanac, az mellyre minden jegyeknecc kellene igazitatio, nem méltóc előfámláláfra, midön azokról az fent Jegyekről vagyon az beféd, az mellyec az Istentől rendeltetenecc, és az ő fundamentumoktól el nem távoztac, tudniillíc hogy gyakorlási vólnánac az igaz isteni félelemnecc.

Ezec pedig nem allánac egyigyü jegyekből, az minemüec vóltac az Szívárvány és az élőfa, hanem ceremoniakból, avagy (hogy igy főllyac) az je-

Gen. 18. v. 17.
Iudic. 6. v. 17.

2. Reg. 20. v. 9.
Esa. 22. v. 7.

Lib. 9. con.
Faus. c. 12.

az jegyec az mellyec itt adattanac, azoc az ceremoniac. Az mint pedig oda fel megmondattott, hogy azoc az Urul jegyei az kegyelemnecc és idvőségnec: azonképpen az mi réfünkre visontag Hitnecc jegyei, az mellyeckel mi az Isten neve és záflója alá esküfünc, és ő nékie az mi hitünket és hivségünket nyilván meg igérjüc. Annakokaért az Chrystomusis azokat egygyütt Szövetségeknec mondgya, az mellyeckel az Isten ön magát minékünc kötelezi és miis visontag tífista és fent életre köteleztetünc: Mert ezekben az Isten közőtt és mi közőttünc visontagságos igéreti fogadas, és kézfogás lefen. Mert az miképpen egy réfről az Ur megigéri hogy mind által akarja vondosni és kitörteni valami adótság és büntetés mi raytunc vagyon, és igy minket kegyelmébe vofen az ő egyfületett főában: azonképpen miis visontag más réfről ő nékie igérjüc és kötelezzüc magunkat ez vallástétellel, isteni félelemre és ártatlanságra való igyekezetre.

Ugy hogy ilyenképpen méltán mondatháséc, hogy az Sacramentomoc olly ceremoniac, az mellyeckel az Isten az ő népét akarja gyakorlani, az hitnecc előfett belől táplálására, felserkentésére és erőfítésére, annakutánna öftán külsőképpen is az emberec előtt megvallására.

20. Ezk pedg külömbkülömb féléc vóltanac, az időnecc külömbkülömb alkolmatófsága ferint, az mint az Urnac tettett imilyen avagy amollyon formán magat az embereknec megjelenteni; Mert Abrahamnac és az ő magvánac paranczoltattott vólt az környülmetélkedés. Az mellyhöz öftán annakutánna az tífutuláfc, áldozatoc, és egyéb ceremoniac adattanac az Mofes törvényéből. Ezek vóltanac az Sidoc Sacramentomi mind az Christus eljöveleig: az mellyben amazoc elhagyattattanac, és helyettec két Sacramentom rendeltetett, az mellyeckel mostan él az Kereftyen anya fent Egyház; tudniillíc az Kereftség és az Urnac Vaczorája.

Azokról főlloc pedig, az mellyec az egész anya fent Egyháznac gyakorlására rendeltetenecc. Mert az kezeknecc felvetését, az mellyel az Egyházi főlgák az ő tíftekre ordináltatnac, én örömeft megengedem hogy Sacramentomnac nevezteséc, de mindazáltal az rend ferint való Sacramentomoc közzé nem akarom főamlálni. Az többit pedig, az mellyel némellyektül oda főamlaltatnac, miknek kellyentartani ennekutánna mayd megláffuc. Mindazonáltal az Sidó népnecc régi Sacramentomajis, finte azon rzilra, az mellyre az micinc néznecc, vóltanac igazitaván: tudniillíc hogy az Christusra igazitanánac és mint egy-

Ddddddd 2

Gen. 17. v. 10.

Matth. 28. v. 19.
& 26. v. 26.

kézen fogva, vezetnénc: avagy inkább ötet ugymint képec kiabrazolnac, és megismeretetésre elő állatnac.

Mert mivelhogy ennekélötte meg mutattuc, hogy ugymint peczétei legyene az Isten ígéréteinec: és pedig bizony az, hogy soha az Istenec semmi ígérétei az embereknecc nem ajánlattattanc, hanem egyedül csak az Christusban: hogyha azért minket az Istenec valamely ígérétre tanítlanac, Szükség hogy az Christust mutassac meg minékünc. Ez példaztatott az Hayláknac mennyei abrazattya, formája és minden ő ékésége által, az melly Mofésnecc az hegyen mutatattott és elejében adattott.

Czacez az külömbség az régi és új Sacramentumok között, hogy azoc az meg ígért Christust, úgy mint jövendőt, ábrázoltac, ezec pedig az elboczáttott és megadatott Christusról tessenc bizonságot.

21. Ezeczikellyenkint megmagyaraztatván, sokkal világosabbac lesnecc. Az környül metelkedés jegyec volt az Sidóknac, az melly által megemlekeztetteténecc arra, hogy valami az embernecc magyából fírmaznécc, az az, minden embereknecc terméseti, meg vesett és megromlott legyen, és elkellyen metzettetni; annakfelötte bizonyítás és megemlekeztető jegy volt, az mellyel megerősítetteténecc az Abrahamnac tött ígéletben az áldott magfelöl; az mellyben meg kellene áldattatnioc ez földön minden népeknec, az mellytől az ő magoc megáldatásatis kellett várnio.

Gen. 22. 7. 18.

Gal. 3. v. 26.

Rom. 4. 7. 11.

Az az áldott mag pedig (az mint fent Pál tanit) az Christus vala, az mellyben egyedül reménlettéc esmét megnyerését, az mit az Adamban elvesztettenecc volt. Annakokaért ő nékiecc az környül metelkedés, az mint fent Pál mondgya, onaloc ugymint peczéti volt az Hitnecc igazságánac; az az, olly peczét, az mellyel bizonyosban megerősítetteténecc, hogy az ő hitöc, mellyel az áldott magot várnac, ő nékiecc az Istentől igazságokra tulaydonitatnec. De másutt job alkalmatofságunc leszen az környül metelkedésnecc és az keresetségnecc öfve hasonlítására. Az loc főördéséc mosódásoc és tisztulásoc, ő nékiecc az ő tisztalanságokat, moczkoságokat, fertelmessegeket semec eleibe mutattac, az mellyeckel az ő természetekben volnánac megferteztetvén: és ő nékiecc az mellett más földöt és mosódást ígértenecc, az mellyel minden ő fenyeleségoc eltorölteténecc és elmosattatnánac.

Heb. 9. 7. 1. & 14.

1. Joh. 1. 7. 7.

Es ez az Mosódás az Christus vala: az mellynecc vére által mi megmosattatunc és meg tisztitattunc, kinecc sebei által meggyogyitattunc, úgy hogy az mi fenyeleségünc elfedeztetett, és mi az Isten eleiben igaz tisztaságot

got vihetünc. Az áldozatoc ő réajoc az ő hamisságokat és bűneiket bizonyítottac: és egyfésmind öket arrais tanítottac, hogy elégtételre volna fűkségoc, mellyel az Istenec igazsága megelégiternéc; és hogy jönne azért még olly fő Pap, az kiaz Isten között és az ember között Közben járó lenne, az melly az Istenec elegettenne vérecc kiöntásával és halálával való áldozattyaival, az melly az bűnöknecc megboczáttattára elégséges és az Istenec kedves volna. Ez fő pap volt az Jesus Christus: és az kiöntás lött az ő tulaydon véren, önnön maga volt az áldozat. Mert az Atyánac engedvén magát az halálra adta: az melly ő engelmével el törölte az embernecc engedetleniséget, az mellyel az Istenec kemény haragiát fel indította és magára vontac volt.

22. Az mi illeti az mi két Sacramentuminkat, azoc annyival világosban adgyák minékünc az Christust előnkbe, az mennyivel ő közelb jelent meg az embereknecc, minékutánna ő az Atyátul bizonynyal, az mint meg ígértett volt, megadatott és megjelentetett. Mert az Keresetség bizonyította minékünc, hogy megtisztitattunc és megmosattatunc: az Szent Vaczora, hogy megváltattatunc. Az vízben ábrázattac az megmosatás, az vérben az elégtétel. Ez mind kettő az Christusban találtac, az melly (mint fent János mondgya) jött vízzel és vérrel, az az, hogy meg tisztitana, és megváltana. melly dolognac bizonsága az Istenecelke. Söt három bizonságoc vodnac együtt, az víz, az vér és az Lélec. Az vízben és vérben vagyon bizonsága az mi megtisztitátásunknac, és megváltásunknac. Az Lélec pedig ugymint főbizonság bizonyosfokká tessenc minket ez bizonság felöl. Ez mélységes titoc sepen megmutattatott nekünk az Christusnac kereset fáján, midön viz és vér folyna ki az ő fent Oldalából. Az mellyer ennekokaért fent Agoston méltan nevezett az mi Sacramentuminc kútfejenec. az mellyről még valamennyivel, bővebben kell fállanunc. Hogy az fent Léleknecis gazdagb kegyelme mutatodgyéc itt ki, ha ember az időt az idővel egybeveti, abban semmi kétség ninczen.

1. Joh. 5. 7. 6.

Joh. 19. 7. 34.

Homil. 20. In Iohan.

Mert ez az Christus örbságánac diczóságere tartozic, az mint ezt loc helyekből de kiváltképpen fent Jánosnac tizenhetedic részéből meg bizonyithatni. Ez értelemben kell venni az fent Pál mondásatis, hogy az törvény alatt árnyékoc voltanac, az test pedig az Christusban.

Mert nem az ő néki fändeka, hogy megerötelenitfe az kegyelemnecc bizonságic, az mellyec által régenten az Atyáknac az Isten magát ugymint igaznac akarta meg bizonyítani, az miképpen mostan miné-

Col. 2. 7. 27.

künkis az Kereszttségben és az Urnac vacorájában : hanem ezac ugy mint ővehasonlítás által akarja nagyra beczülni és magasztalni azt, az mi nekünk adatott, hogy senki ne czudálkozzék azon, hogy az Törvénecc ceremoniai az Christufnac eljövele által eltöröltetene.

23. Imez e helyősködésec pedig az Papista Iskolai tanitoknac, (hogy mint egy útközben eztis megemlitsem) az mellyel az ő és uy törvény Sacramentomai között olly hősű különbség tétetic, mintha azoc ezac leyegő árnyéki vóltanac vólna az Isten kegyelméne, ezec pedig mint jelen valót ugy adgyác; mindenestől fogva megvetendő.

1. Cor. 10. v. 3.

Mert az Apastal azokról finte olly diczőségeffen fól, mint finte ezekről, holott azt tanittya, hogy az Atyác egy féle lelki ételt ettene mi velünc, és azon az ételen az Christust érti. Ki meri azt pufsta jeggyé tenni, az melly által az Sidóknac az Christussal igaz eggyesülésé vólt? Es bizonyára az dolognac mivólta, az mellyet ott az Apastal vittat, minékünk fólgal és vitezke dic. Mert hogy valakiaz Isten kegyelméne fine alatt az ő igafságát meg ne vetné, és magát az Keresztységne üres titulusára és külső Sacramentomokra ne biznája : az Isten keménységne szemlátomást példáját mutatya előnkbe az Sidókban, hogy minékünkis hasonló büntetést kellyen várnunc, hogyha miis azon vétékre haylandunc.

Hogy pedig illendő lenne az ővehasonlítás, meg kellett azt mutatni, hogy mi közöttünc és ő közöttünc semmi különbség nem vólna azokban az jókban, az mellyekben ne kellyen hamissam diczekednunc. Annakokaért előfer őket a Sacramentomokban tefi mivelünc egyenlőcké, és semmi főbséget nem hágy minékünk, az melly minket kevélyekké és szabadságofocká tehetne. Es mivel hogy nem illic, hogy az mi Keresztgünkne többet tulaydonitsunc, hogy nem ő eggyütt az környülmétkédésne tulaydonit, midön azt az Hit igafságanac peczétinec nevezí. Valami azért mostan minékünk az mi Sacramentominkban adatic, az Sidókis régenten azont vörtéc el az őveikben, tudni illic Christust az ő lelki kinczeivel egyetembe. Valaminemü ereje az mieinkne vagyon, azont érzettéc őkis az őveikben, tudni illic hogy azoc őnékie peczéti vóltanac az Isteni kegyelemne az őroc bodogságnac reménségére.

Rom. 4. v. 11.

Heb. 10. v. 1.

Hogy ha ez papista tanitóc, az Sidókhoz irott levelet igazán magyaráztác vólna, olly igen meg nem tántorodtanac vólna. De mivel hogy őc ott azt olvastác, hogy az törvénynecc ceremoniai által nem töröltöttec el az bűnóc, sőt hogy az régi árnyékok semmit nem használnac le-

gycr

gyen az igafságra, hátra vervén az egybehasonlítást, az mellyről ott az fő vagyon, midön ez eggyet kapjac fel, Hogy az törvény ő magában semmit nem használt az ő fólgainac, mingyárt azt alítottác, hogy az példázatot igafságnelkül való vóltanac. Az Apastalanac pedig fándéka ott ez, hogy az ceremoniai törvént megerőtelenítse, miglen az Christust jutni, az kitől eggyedül függ minden ő ereje.

24. De azt fordítottác elő, az mi az fent Pálnál olvastatic az betűi környülmétkédésről, hogy annac az Isten előtt semmi érteke ninczen, semmit nem használ és hiaba való legyen : Mert ez illyen mondatoc fockal alá vóltanac láttattác azt lenni az mi Keresztgünknel. De semmiképpen ninczen ugy. Mert finte ezen az Keresztgéről méltán mondatnéc : sőt ugyan mondatikis, előfőr ő magátul fent Páltól, holott azt jelenti, hogy az Isten nem gondol az külső megmosódással, az melly által mi Keresztységne felvettétünc, hanem belől az fivis megmosattatic, és az tisztaságban mind végiglen megmarad : annakutánna fent Petertólis, midön azt bizonyittya, hogy az Keresztgének igafsága nem áll az külső mosódásban, hanem az jó lelki esmeretnecc bizonyosságban.

Rom. 2. v. 25.
1. Cor. 10. v. 5.

1. Pet. 3. v. 21.

De lám máfuttis láttatic (ugymond) az kézzel lött környülmétkéte tellyeséggel megvetni; midön azt az Christufnac lelki környülmétkésével ővehasonlittya. Felelett. Itt sem vétetic semmi el annac méltóságban. Szent Pál azoc ellen hartzol ott, az kic azt, mint fükségeft ugy kívántác meg, noha az immár elhagyattatott vólt. Inti azért az híveket, hogy hátra hagyván az régi árnyékokat az igafság mellett maradgyanac meg. Atra törnec (ugymond) az ti mesteritec, hogy az ti testetec környülmétkéteséc.

Col. 2. v. 11.

Ti pedig lélek ferint immár környülmétkéttetec lélekben és testben. Annakokaért az igafság ő maga vagyon nálatoc, az melly fockal jób az árnyéknál. De valaki azt vethette vólna ez ellen; hogy nem kellene azért az jegyet megvetni, hogy az jegyeztetött dolog náloc vagyon : Mert lám az Atyáknális vólt az ő embernecc letétele, az mellyről ő fólta, az kiknec mindazáltal nem hiaba való vólt az külső környülmétkédés. Ez ellen vétéfnec elejét véfí fent Pál, midön mingyárt azt tefi utánna, hogy az Colofsébéliec eltemettetenec az Christussal az Keresztgéal: mellyel azt jelenti, hogy az Keresztgének mostan finte annyi az Keresztg, az mennyi az régieknél az környülmétkédés vólt : és annakokaért, az környülmétkédés az Keresztgének kiffébségnelkül nem vettethetnéc az keresztyénekre.

25. De az mi következik, és nem régen béis hoztam, nehezebb megfeytette: hogy tudniillik, minden Sidósági Ceremoniác, jövendő dolgoknak voltanac árnyéki, azt test pedig az Christusban legyen. De legnehezebb az, az melly az hetedic caputtul fogva, mind az tizedic caputnac végeiglen forgattatic az Sidokhoz irott levélben; hogy tudniillik, az borjuknac vére az lelki esmereteket meg nem illerte legyen: Hogy az törvény czac árnyékát viselte az következő jöknac, nem ő magát az dolgot: Hogy az Moses Ceremoniáinac szolgái semmi tökéletességet azokból nem vettenc, és többec efféléc.

Erre én ismét előhozom, az mit immár ez előttit megemlitem, hogy szent Pál az ceremoniákat nem azért nevezi árnyékoknac, hogy semmi valóságoc nem volna: hanem hogy azoknac bétellyesedések, mind az Christushac eljöveteleig neminémüképpen elhalasztott volt. Annakutánna azt mondom, hogy ezt nem az ceremoniáknac erejéről, hanem inkább azoknac példázattáról kellyen értenie. Mert minekelőtté Christus az testbe eljött, az ő testamentomnac minden Sacramentomi ötet, ugymint távul lévüt példázta, noha ő az ő erejet, sőt az önnön mága jelen voltát belsőképpen az ő hiveivel közlötte legyen.

De ezt kell kivaltképpen esünkbe vennünc, hogy az szent Pál mindczeiken az helyeken nem szól egyigyüen és köz módon az ceremoniákról, az mint azoc az Istentől rendeltetvén az Christushac mutattanac, hanem az miképpen azoknac hamis vélekedések kívánta, az kikkel ő nékie volt hartza. Mivelhogy őnékie az hamis Apasztalockal kellett czatani, az mellyec hátrahagyván az Christust, czac az püsta ceremoniában akartac az isteni félelmet helyheztetni: azoknac meghamisítására elég volt azt megmutatni, mit tehetnénc ő magokban az ceremoniác. Arra nézett az Sidokhoz irott levélenc mestereis.

Meg kell azért gondolonunc hogy itt az Ceremoniákról nem úgy vagy az szó, az mint azoc az ő igaz és természetec szerint való értelemekben vétetenc: hanem az mint hamis és vissza fordult értelemre tekintetec: nem az ő törvény szerint való szokásokról, hanem az ő babonáságra fordult gyakorlásokról vagy ontt az disputálás. Nem czuda annakokaért, hogyha az ceremoniác az Christustól elszakasztván, minden erejektől megfosztattanac.

Mert minden jegyec semmivé lesenc, hogyha az jegyzett dolog eltöröltetic. Azonképpen czelekesic az Christusis, midön azockal volna ügye, az kic az mennyei kenyért semminec nem tartottac egyébnec, hanem czac hasi eledelenc, az ő befédét azoknac goromba értelemek szerint

szerint rendel, és azt mondgya, hogy ő jób eledelt ad, az melly az lelkeket az halhatatlanságnac remenségére táplálja és éteri. Hogyha világosabb feleletet kíván, az summája ez mindeneknac. Először hogy az Moses törvényebéli minden Ceremoniai kézületec, az mennyiben az Christushac nem igazitanac, mind czac semmire kellő dolgot legyenec. Annakutánna, hogy az Christusacképpen volt legyen vége és szillya minden ceremoniáknac, hogy az ő eljöveteleiben érték legyen onttan el az ő bétellyesedéseket: végezetre hogy azon ő eljöveteleiben megis kellett sünnie, nem különben mint az árnyéc hogy az világos napfenyben elenyésic. De mivelhogy én az erről való bővebb tanitást az Keresetségnac, és az környülméletkedésnac egy behasonlítására akarom halasztani, itt annyival rövidebben emlitem meg.

26. Talám ez nyomoréc Sofistakat, az módnélkül való diczeréscczaltac meg, az mellyec az mi Sacramentominkról az régi tanítóknál olvastanac: Az minemü ez szent Agoston mondása: Hogy az ő Törvénnec Sacramentomai az Idvözítőt czac megígértéc: az miéink pedig adgyac az Idvőséget. Ezeket és ezekhez hasonló állásoknac módgyait, midön nem úgy értenéc mint fennyen heazo és diczekedő befédenc formáját, innét kohlottac ez ő fennyen hánkódó tudományokat: de olly idegen értelemben, az melly az régienec irásokhoz egyfálné sem ilendő.

Mert szent Agoston semmit ott nem értett egyebet, hanem az mit másutt ir: hogy az Moses törvényenc Sacramentomi, az Christust úgy mint jövendőt hirdettéc meg: az miéinc pedig mint jelen valót úgy mondnac ki. Es az Faustus ellenirott könyvben azt mondgya: hogy azoc jövendő dolgoknak igéreti voltanac, ezek pedig meg lött dolgoknak. Mintha azt akarná mondani, hogy azoc az Christust jegyzettéc, ugymint az kinéc el kellene jöni; ezek pedig ugymint jelen lévöt hozzác elő, mint melly immár eljött legyen. Szól pedig az jegyzésnac módgyáról, az mint másutt megmutattya.

Az Törvénnec (ugymond) és az Profétáknac olly Sacramentomi voltanac, az mellyec következő dolgokat jövendöltenec meg: az mi Sacramentomaink pedig azt bizonyíttyac, hogy immár eljött, az mitt azok jövendőre ígértenc. Mit értett legyen pedig azoknac igazságáról és erejektől, sok helyeken megmagyarazza: az mint midön azt mondgya: Hogy az Sidoc Sacramentomi az jegyekben különböztenc az miéinkről, de az jegyzendő dolgokban egyenlőc voltac. Látható formájoc szerint különböztenc, de az ő lelki erejec szerint egyeztenec. Ismét, Az mi Hitünc és az régi atyák hiti egyféle az különböző jegyekben:

Ececece

In procem.
Psál. 73.Quest. super.
Num. c. 33.

Lib. 10. c. 14.

Lib. 2. cont. lit.
Posib. c. 79.Homil. 26.
In Iohan.

Homil. in Ioh.
74.

de ugyan különböző jegyekben, az mint különböző igékbenis: Mert az igéc megváltoztattya az ő főzattokat az időnc külömbsege serint. Es bizonyára nem egybec az igéc, hanem jegyec. Azon egy lelküalt ittác az Atyác: mert az testit nem ugyan azon egyet. Látsatoc azért, hogy az Hit meg nem változván, az jegyec meg változtattanac. Azoknál az köfikla volt az Christus, minékünc pedig az az Christus, az mi az oltáron vagyon. Azoc nagy Sacramentum gyanánt ittác az köfiklából folyó vizet: az mit pedig mi isünc, tudgyác az Hivec. Hogyha az látható ábrázatot látod, más az: ha pedig az láthatatlan igyzését tinkinted, tehát egy féle lelki italt ittanac.

In Psál. 77.

Más helyen ismet: Az ő ételec és italoc, egyféle volt az Sacramentumban, mint az miénc: de jegyzéssel egyféle: nem ábrázat serint. Mert ugyan azon Christus önékic az köfiklában példázattott, mi nékünc az testben jelentött meg. Noha ez tikkelybenis megengedgyüc hogy legyen valami külömbség. Mert mind az két időbéli Sacramentomoc, az Istennec az Christusban valo atyai jó akarryát, és az sicut Lélek nec ajándékit ajánlyác és bizonyittya minékünc: de az mieinc nyilvánban és világosabbban. Mind kettőkben az Christusnac egyyészülése, de ezekben bövségefebben és tellyesfebben, tudniillic az mint ezt adgya és mutattya az ő és uy Testamentum között való külömbség, az mellyről odafel állottunc. Es sicut ezent értette az megemlitett sicut Agostonis, (az mellyet mi ugymint az régic közzül az jób és meghihetőb bizonságot, gyakorta béhozunc) midön azt mondgya; hogy, minékünc az Christus megjelent, olly Sacramentomoc rendeltetenec, az mellyec sicut serint kevessebec az Izraelitákénál jegyzesekkel felségefbec, crejekkel drágalatosbac. Erről is sicut az Keresztén olvasoknac röviden megemlekeztetniec, hogy valamit az Sostác czaczoztanac *de opere operato*, az mint oc nevezic, (az az, hogy az Sacramentomoc az ő beléjcc adatott erőből, mint valami orvos ital avagy pillulác, még annac hitinélkülis, az ki azockal él az bünt kitisztittya és az öröc életet érdemlic) nem czac hamis legyen: hanem ellenkezzékis az Sacramentomocnac módgyával és természetivel: az mellyeket arra rendelt az Isten, hogy mi minden jóktül és érdemtül megfosztatván, és minden jokat czac ő töle koldulván semmit az ő sine elejébe ne vigyünc, hanem czac az mi mezitelen sicut gúnknec egy igyü és igaz megvállását. Honnét az következie, hogy midön az Sacramentomoc el fogjuc, mi azzal semmit nem érdemlüncc, mivelhogy az Sacramentomoc olly dolgoc, az mellyekben egyedül az Isten czelekedic mindent, valami az Sacramentomoc által jegyezetic, és mi czac az Istent hadgyuc bennünc munkálkodni, mindenket ő töle

De doctrin.
Christ. lib. 3.

vévén. Azt akarjác pedig az Papišta Theologusoc, hogy miis az mi réfünkre munkalkodunc az Sacramentumokban, hogy miis az Isten kegyelménecc egy részt ugy érdemellyüc el.

TIZENÖTÖDÍC R E S Z.

Az Keresztésgről, avagy sicut mosódsról.

AZ Keresztésgről az mi Kereszténységünknec, az melly által az Anya sicut Egyháznac egyyészüléseben bévétettüncc, hogy az Christusban oltatván az Istennec fia közzé sicut állatassunc. Azért adattott pedig minékünc az Istentől, (az melly minden Sacramentomockal köz az mint megmondottam) előser hogy az mi Hitünknec az Istennél, annakutánna vallásunknac az emberec előtt sicut állna. Mind ez két végső okokról renddel léfen befédunc. Az Keresztésgről három hasznoc hoz az mi Hitünknec; és ezekről is külön külön kell sicut állnunc. Első ez, hogy az Urtul arra adatik mi előnkben, hogy jegye és bizonsága legyen az mi megistulásunknac, avagy (hogy nyilvánban kimagyarazzam) az Keresztésgről minékünc az Istentől ugy adatott, mint egy nyilván való függő peczétes levél, az melly által minékünc megerősiti azt, hogy minden mi büneinecc ugy legyenecc minékünc megboczáttatván, befedeztetvén, által vondostatván és kitöröltetvén, hogy soha többé az ő sine elejébe ne menyenec, soha töle meg ne emlitessecc, és soha minékünc ne tulaydonitassanac.

Mert azt akarja, hogy minden hívöcc, az ő bünök nec megboczáttatására kereszteltessecc meg. Azoc annak okáért, azt kijazt mertéirni, hogy az keresztésgről semmi egyéb ne legyen, hanem czac külső esmertető jegy, az mellyel mi az mi Hitünket az emberec előtt megvallyuc, az miképpen hogy az vitézec az ő Hadnagyoknac jegyét viselic, az ő kötelelcségek nec jelenlegére; az ollyanoc mondom, hogy az keresztésgről az főb tikkelt meg nem gondoltác, melly az, hogy annac mi tölüncc ez ígértel kellyen felvétettetni: Valaki hiend, és meg kereszteltessecc, idvö- Marc. 16. v. 16. zül az.

2. Illyen értelemmel kell venni, az mi az sicut Páluliratic; Hogy Ephes. 5. v. 26. az anya sicut Egyház az ő völegényétül az Christusból megfenteltetett, és megfenteltetett legyen az víz fürdő által az élet nec igejében. Másutt ismet; Tit. 3. v. 5. Hogy mi az ő irgalmasága serint idvözitettüncc az uyonnán sületés nec fürdeje által, és az sicut Lélek nec meg uyitása által. Es az mi az sicut Peter- 1. Pet. 3. v. 11. töl is megiratott, hogy az Keresztésgről idvözit minket.

Eeeeeee 2.

Mert **szent Pál** az helyen, nem arra akart tanítani, hogy az mi megmosattatásunk és idvőségünk, az víz által vitettefés véghez, avagy hogy az megtisztította, ugyanon füléfre, és az meguyitásra való erő az vízben ön magában legyen: **Szent Peter** sem azt akarta, hogy az víz legyen oka az mi idvőségünknek: hanem mindketten azt akarták tanítani, hogy ebben az Sacramentumban, az olyan ajándékoknak megbátorítását és erősítését véssük el, az mint az önnön **favoc** elég világoson megmutatták.

Mert az **szent Pál** az életnek ígését, melly az Euangelium, és az víznek fürdejét ösvetési: mintha azt akarná mondani: hogy az Euangelium által ajánlatat minékünk az mi megmosattatásunknak és tisztításunknak izeneti, az keresetség által peczételtet pedig meg ez az izenet. Ez az **szent Peter** minekutánna azt mondotta, hogy az Keresetség minket idvözit, mindgyarást azt teszi hozzá, hogy ez megtisztítás nem az testi fenynec elmosása; hanem jó lelki esméret az Istennél, melly az Hitből származic.

Sőt ellenben semmi egyéb megtisztítást minékünk az Keresetség nem ígér, hanem csak az **Christus** vérenek meghintésével való, az melly az víz által jelentet és jegyzet, az mosodásnak és megtisztulásnak hasonlatosságáért. Ki mondaná azért hogy mi ez által az víz által tisztítatunk meg, az melly hiszem nyilván bizonyítja, hogy az **Christus** vére legyen az igaz és egyetlen egy mi megmosattatásunk? Ugy hogy ne kellyen máfunnet ennél jobb fundamentomat és bizonyítást keressünk, azoknak tevelgésének megzafolására, a kic mindent az víznek erejének tulajdonítanak, hogy nem ebből az Keresetségnek jegyzéséből: melly az mint az látható elementomtól, aznképpen minden egyéb eszközöktől, az idvőségnek nyerésében minket elvonson, hogy az mi elménket egyedül csak az **Christus**hoz kötözze.

3. Azt sem kell pedig alittanunc, hogy az Keresetség csak az elmúlt időkben, és az keresetségnek előtte tört bűnöknek elmosására közöltes mi velünk: ugy hogy azoknak elmosogatására az mellyekbe annakutánna esendünk, uy esközt kellyen keressünk, hinte mintha immár az keresetség elkölt volna. Ez tévelgésből volt az régenten, hogy némelyec az ő halálos betegségek és utolsó orajoc előtt nem akartanak megkerestelkedni, hogy ilyenképpen az ő egész életükbeni bűnöknek tellyes bocsánattát vonnák az Keresetségben.

Az melly visszafordult értelmet az régi Pispökök gyakorta feddic az ő irásokban. Igy kell pedig gondolkodnunc, hogy akarmelly időben kerestelkedtünk megis, de egyfiser megmosattatunc és tisztittatunc az mi egész

egész életünknek minden ideire. Annakokaért valamikor bűnben esünk, megemlekezzünk ez Keresetségről és azzal erőssítsük magunkat ez hitben, hogy minden időben bizonyos és valóságos legyen az bűnöknek bocsánattya.

Mert noha az egyfiser ki fölgáltatot és felvött keresetség láttatic elmultnak lenni, az következő bűnökkel mindazáltal ugyan nem töröltetett el. Mert az **Christus**nak tisztasága ajánlatatott és adatott abban minékünk, az mellynek ereje mindenkor meggyagon, semmi makuláckal el nem nyomattatic, hanem minden mi tisztátalanságunkat elfedezi és kitörli. Nem kell mindazáltal innet jövendő büntételre szabadságot kapdosni, (az mint bizonyára ezzel afféle kinyeségre semmipéppen nem igazítatunc) hanem ez tudomány csak azoknak adatic, az kic minekutánna megestene, és az ő bűnökön keseregnek, hogy ezzel magokat felgyamoltsák, és vigasztallják, hogy az elremülésre, és kétségbe való esésre ne rohannyanac.

Illyenképpen mondgya **szent Pál**, hogy az **Christus** lött minékünk megengesztelönc az mi előbbeni bűneinknek megbocsánattára. Az mellyel nem tagadgya, hogy ő benne büntelen való és örökké tartó, bűnök bocsánattya ne adatné mind halaliglan: hanem azt jelenti, hogy ő az Atyától csak azoknak az segény bűnösöknek adatott, az kic az ő lelki esméretekben az bűnökkel mintegy Sütővassal megsebesítettvén az Sebgyogyítóhoz foházkodnak. Ezeknek ajánlatat az Istennel irgalmassága: ez ellenben pedig azok az kic az Istennel, nekic ajánlott kegyelméből alkolmatosságot és szabadságot vessnek magoknak az büntételre, azoc mondom, nem czelekesnek egyebet, hanem az Istennel haragját és itéletit vonssák magokra.

4. Joltudom bizonyára, hogy más eselyösködés vétetett közöngessen bé, hogy tudnillic az penitencia által, és az kulczoc tisztá által legyen az keresetség után bűneinknek bocsánattya, az melly minékünk az első ujjonnan fületésben csak az keresetség által adatic. De az kic ezt költic, abban vétkeznek, hogy meg nem gondollyák azt, hogy az kulczoknak ereje az mellyről fölnac, ugy függön az keresetségtől, hogy semmiképpen attul el ne szakastathassék. Az bűnös az Egyházi fölgalat által vessi az ő bűneinek bocsánattját, de nem az Euangeliumnak prédikálásánélkül.

Miczoda prédikatio pedig az? Tudnillic hogy mi az **Christus** vére által tisztítatunc meg az mi bűneinktől: Miczoda pedig annac az megmosattatásnak jegye és bizonsága, hogyha nem az Keresetség? Láttyc

annakokaért hogy az *absolutio*, vagy az megoldozás az Kereftségre vonyartáséc. Es ez tévelgés nemzette minékünc az Pœnitencianac költött Sacramentomat, az melly az Paptistaságban tartatic: mellyről ennekelőtteis emlekeztem, és az mi még hatra vagyon benne, tulaydon helyén végezem el. Nem czuda pedig hogy ez emberec az kic, az ő elméjöknecc temerdeksége ferint az külső dolgokhoz módnélkül ragazkodnac, hogy ez tzikelybenis így meg vétkeztenec, hogy az Christufnac tista végezése mellett meg nem maradván, magoktul gondolt uy segedelmet hoznának bé. Szinte mintha az Kereftség tulaydonsága ferint nem volna az Pœnitencianac Sacramentoma. Mivelhogy azért az Istentől az kereftségben minékünc paranczolt pœnitentiat, az mi életünknecc minden napjaiban gyakorlanunc kellyen, sükség tehát hogy az kereftségnecc erejeis mind ez tzelig kiterjegyen. Annakokaért semmi kétség abban nincz, hogy minden Hivec az ő egész életetekben, valamikor az ő bünöc miatt kifirtettetnecc, az ő Kereftségekre emlekezzenec meg, és azhoz erőssön merjenec ragazkodni: Hogy innét magokat megerössítséc, amaz egy és öröc megtisztításnac bizodalában, az melly minékünc meg vagyon az Christus vérében.

5. Az másic vigasztalás, az mellyet az Kereftség minékünc hoz, ez, hogy az mi megöletésünket az Christufban minékünc megmutattya, és az uy életet ő benne.

Mert (az mint az Apastal mondgya) az ő halálára kereftelkedtünk meg, elte mettetvén ő vele az ő halálára, hogy uy életben elnénc. Az melly igékben minket nem czac az ő követesére int, (mintha azt mondanája, hogy mi az kereftség által meg interünk, hogy az Christus halálának példaja ferint, az mi kívánlaginknac meghallyunc, és az ő feltámadásának példájával az igafságra feltamastassunc) hanem ez dolgot meffebben kereftel, tudniillic hogy az Christus az kereftség által minket az ő halálában réfefecké tött, hogy abban óltattassunc. Es az miképpen hogy az fiatal vefő az ő állattját és táplálását az gyökeres rötől vefi, az mellybe beóltatott; azonképpen az okis, az kic az Kereftséget illendő hittel felvesic, igazán megérzic az Christus halálának erejét az ő testeknecc megöldöklésében, azonképpen az ő feltámadásának erejétis az léleknecc meglevenítésében. Innét véfen alkolmatofságot az ő intésére; hogyha Kereftyénecc vagyunc; meg kell halnunc az bünnecc, és az igafságnac kel él-nünc.

Szinte ezen fundamentommal él másuttis, holott azt mondgya, hogy környülmeteltettünk, és az ő embert levetkeztük, minekutánna az kereftség által az Christuffal eltemettettünk. Es ez értelemmel nevezte, az előb

Rom. 6. v. 3.

Col. 2. v. 12.

lőb behozott helyen, az kereftséget uyonnan fületésnecc és meguyításnac Tit. 3. v. 57. fordójénecc. Annakokaért az Isten mi nekünc az kereftségben igéri előfer az mi bönecinknecc ingyen való boczanattyát, hogy minket igazac gyanánt vegyen hozzája: Másodfor igéri az ő fent Léleknecc kegyelmét, hogy minket uy életre uyítson meg.

6. Végezette ez hafnotis vefi az mi hitünc az Kereftségből, hogy minékünc nyilvánással megbizonyítsa azt, hogy mi nem czac beóltattunc az Christus halálában és életében, hanem ő magávalis az Christuffal Matth. 3. v. 13. úgy lettünk egygé, hogy ő minket minden javaiban refésse tegyen. Mert finte azért aldotta és fentelte meg az ő testében az kereftséget, hogy Gal. 3. v. 27. ő azt mi velünc együtt és közösül birná, úgy mint az eggyeségnecc és társaságnac erős kötellét, az mellyet mi velünc kegyelmessen akart ferzeni. Ugy hogy fent Palis innét bizonyítottá, hogy mi Isten fiai vagyunc, mivelhogy Christust az kereftségben felöltöttük. Illyenképpen láttunc, hogy az kereftségnecc bétellyéfedése az Christufban vagyon, az kit miis azért nevezünk az kereftségnecc tulaydon *objectum*ának, tzellyának és tekintetnecc. Nem ezuda annakokaért hogy az Apastaloc az Christus nevére kerefteltenec, az kiknecc noha meg volt paranczolta, hogy az Atyának és az fent Léleknecc nevébenis kereftelnénecc. Mert az Istennecc minden aján-déki az mellyec az kereftségbé ajánlattatnac, mind az Egy Christufban találtatnac. Nemis lehet mindazonáltal, hogy az egyferimind az Atyának és az fent Léleknecc nevéis segítségül ne hiná, az ki Christufra kereftel.

Act. 8. v. 16. &
19. v. 5. |
Matth. 28. v. 19.

Mert azért tisztitattatunc az ő vére által meg, mivelhogy az irgalmas Atya, az ki minket az ő véghetetlen jóvöltából kegyelmében akar venni, ez közben járót állattya elő, hogy mindeneket ő hozzá békéltesse. Az uyonnan fületést pedig úgy vefőcc ostán az ő halálából és feltámadásából, hogyha az Lélek által meg fenteltetvén, uy és lelki termésettel óltóztettünk fel. Annakokaért az mi megtisztitátunknac és uyonnan fületésünknecc okát az Atyában, érdemét és eszközt az Fiuban, erejét és munkalkodását az fent Lélekben nyerjük, és úgy mint különkülön láttyunc. Így kereftelt előfer fent Janos, és annakutánna az Apastaloc, az megtérésnecc kereftségével az bünöknecc meg boczanattyára: Ugy hogy az penitencianac vagy megtérésnecc igején ez illyen uyonnan fületést értenec, és az bünöknecc meg boczanattyán, az megmosattatást.

Matth. 3. v. 6.
Luc. 3. v. 16.

7. Az melly nyilván bizonyos azis, hogy finte azon egy volt legyen, Ioh. 3. v. 23. az Janosnac adatott kereftségítist, és az melly ostán az Apastaloknac paranczoltatott. & 4. v. 5.

Mert az különb kezec nem ferezne másféle Keresztiséget, hanem hogy ugyan azon egy legyen megmutattya az egyféle tudomány. Az keresztelő Janos és az Apastaloc azon egy tudományban értettene egyet. Mindnyájan az megtérére, az bűnök boczánattyára, és az Christus nevére, az kitől az megtérés és az bűn boczánat fármazic keresztelene. Szent Janos mondotta, hogy az Christus legyen az Istenec báránya, az melly által ez világnac bűnei elvétetnec és eltöröltetnec: mellyel öter az Atyánal kedves áldozattá teszi, megengestelővé, és idvőzítővé. Mit adhattanac volna az Apastaloc ez vallástételhez? Senki azért abban meg ne ütközzéc, hogy az régiec az Janos Keresztiséget az Apostolokétül meg akarjác különböztetni. Az mellyeknec méltóságát nem kell minékünc annyira tartanunc, hogy az ő tekintetec az Iráfnac igazságát felforgassá.

Mert kiczoda akarna inkább az Chrysofomussal érteni, az ki nem akarja megengedni, hogy az Janos Keresztiségebe az bűnöknek boczánattya befoglaltatván volt legyen: hogynem mint Lukacz Euangelistával, az melly ez ellen azt mondgya, hogy az fient Janos prédikálta legyen az penitencianac Keresztiséget az bűnöknek boczánattyára? Az Agoston okoskodását sem kell bévenni, hogy az Janos Keresztisége által az bűnözreménségben voltanac megboczátván, de az Christus keresztiségében valóban megboczáttanac. Mert midőn fient Lucacz nyilván bizonyittya, hogy fient Janos az ő Keresztiségében bűnöknek boczánattyát ígerte, mi szükség az ő Keresztiségének kegyelmes becületit kissebiteni, holott annac semmi késerítő oka ne legyen. Ha pedig valaki az külömbiséget az Isten igejében keresi, semmit nem talál egyebet, hanem hogy fient Janos arra keresztelt, az ki eljövendő vala; az Apastaloc pedig arra, az ki immár eljött és megjelentetett volt.

8. Hogy az Christus feltámadása után bővségebben öntetettek ki az fient Léleknec ajándéki, semmiben nem szolgál az, az Keresztiség különböz tetésnec erőssítésére. Mert az az keresztiség, mellyet az Christusnec ez földön léteben, az Apastaloc kifolgáltattac, övénc, az az Christusnec nevezetett; és mindazáltal ugyan nem volt az léleknec bővségebb kegyelme abban, mint fiente az Janos Keresztiségében.

Sőt még az Christusnec menybe menetele után sem ajándékozattanac az Samaritanusoc, az egyéb hivék köz mértéke felett meg az fient Léleknec bővségebb ajándékival, noha az Jesus nevére kereszteltetnec meg, valamiglen fient Peter és fient Janos oda nem küldetnec, hogy kezeket azokra reájoc vetnéc.

Egye-

Egyedülez egy czalta meg az régicket az mint aránzom, hogy ezt amarra czac késülterne mondánac, miyelhogy azt olvasnájac, hogy az fient Paltul ísmet megkereszteltetnec azoc, az kic az fient Janos Keresztiséget az előtt egyfiser felvettéc volt. De melly igen tévelgettene legyen ez aránt, másutt tulaydon helyén világosson meg magyaráztatic. Miczoda tehát az mit Janos mond, Hogy bizonyára vizzel keresztel: eljő pedig az Christus, az melly fient Lélekel és tüzzel keresztelné? Erre rövideden megfelelhetni. Mert ő azzal nem akart Keresztiséget keresztelg-rül meg különböztetni, hanem az Janos semélyet veti öfve az Christus semélyével, hogy amaz viznec legyen szolgálja, az Jesus pedig fient Léleknec adója, és hogy ez ilyen erő látható czudatemény által megbizonitatnec, azon az napon, mellyen az fient lelket az ő Apastalinac rüzes nyelvekben küldené. Mivel diczekedhetec az Apastaloc egyebbel? Mit mondhatnec azokis ennél többet, az kic ez mai napon keresztelnec? Mert őc egyedül czac az külső jegyeknec szolgálja, az Christus pedig az belső kegyelemnec adója. az mint fiente azon régiec mindenütt tanitnec, és főképpen az fient Agoston; mellynec ez kiváltképpen való paiffa az Donatistac ellen: Akarminemü legyen az ki keresztel, de ugyan az Christus az mester és előjáró.

9. Mind ezec, az mellyeket az öldöklefről, és az megmosattatásról mondottunc, az Izrael népében voltanac példázattva: az melly népet ez okaert mond az Apastal, hogy az kődben és az tengerben volt legyen meg kereszteltetvén. Az öldöklés jegyeztetett, midőn az Ur az ő népét az Pharahónac hatalmából és kegyetlen szolgálattából megfabaditaná, azoknec utat czinálna az verős tengeren, és az Pharaót az Egyptomi ellenséggel egyetemben, az kik hátul inokban és nyakokban valánac az tengerbe süllyesztötte. Mert fiente ilyen módon ígéri minékünc az keresztiségben, és megbizonyittya az előnkbe adatott jegy által, hogy mi az Egyptomi rabságból, az az, az bűnöknek szolgálattából, az ő ereje által kivittünc, és megfabaditattunc, és hogy az mi Pharaónac, az az, az ördög el-süllyesztött, noha az még így sem fűnic meg minket gyakorlani, faraf-rani és gyötreni. De az miképpen hogy az az Egyptomi ellenség, nem az tengernek közepén süllyesztetett el, hanem az part felé verettetett le, hogy fionyü tekintettel az Izraelitákat meg röttenteneje, de mindazáltal nem árthatott: azonképpen ez mi pokolbéli ellenségünk is bizonyára még fenyeget, fegyverét mutogattya, és magát érezteti, de nem vehet gyö-zodelmet. Az kődben az megtisztítáfnac jegye volt. Mert az miképpen hogy akkor az Ur kőddel öket befödte, és beárnykozta, hogy az napnec kegyetlen izzó hévsége miatt el ne bágyadnánac és meg ne emestetnéc.

Fffffff

Act. 1. v. 38.

Ioh. 1. v. 29.

Homil. in
Matth. 14.
Luc. 3. v. 3.Lib. 5. de Baptif.
con. Donatist.
c. 10.Luc. 3. v. 16.
Act. 18. v. 4.

Act. 8. v. 14. 17.

Act. 9. v. 3.

Matth. 3. v. 11.

1. Cor. 10. v. 2.
Exo. 2. v. 14. 26.

Num. 9. v. 14.

nec: azonképpen esmerjúc miis, hogy az Kereftségben az Christus vére által befedeztetűnc és oltalmaztatunc, hogy az Istenec haragja, az melly igazán elviselhetetlen tüzláng, minket el ne nyomjom: Noha pedig akkor ez az titoc homályos vólt és kevesektűl értetett: de mindazáltal mivelhogy semmi egyéb mód ninczen az idvőségnek megnyerésére, hanem ez kétjótétemény által, nem akarta az Isten az régiatyákat, az kiket magának örökéve vótt vólt fel, ez kettőnek jegycitől megfóstanti.

10. Innét megtettzic melly hamis legyen az mit némellyec régenten tanítottanac, és az mellyben mégmostis sokan megmaradnac; hogy mi az Kereftség által feloldoztatunc és megfabaditatunc az eredendő bűntől és abból az gyarló romlottságból, az melly az Adamról, minden ő maradékira elfármazott; és hogy miaz Kereftségben, azt az eredet fírint való igazságot, és az természetec tisztaságát ísnet megtalállyuc és elvefűuc, mellyel az Adam birt vólna, hogyha végiglen megmaradt vólna abban az tökelletségben, az mellyben előfőter teremtett vólt. Mert ez illyen Tanítóc soha nem értetéc miczoda az eredendő bűn, miczoda az eredeti Igazság, és miczoda legyen az Kereftségnek kegyelme. Immár pedig erről ez előtt vólt tanuság, hogy az eredendő bűn, az mi természetűnknek elfordultsága és romlottsága, az melly előfőter miket kötelefseckè téfőzen az Istenec haragjára, és kárhozatra: annukutánna olly czelekedeteket nemz mi bennűnk, az mellyeket az Irás testnec czelekedetec nevez. Annakokaért ez két zickelyeket külön kell és megválasztva esűnkbe vennűnc: tudniillic hogy mi az mi természetűnknek minden erejében ekképpen megvestettek és megromlottak lévén, czac ezen romlottság és gyarlóság miatt immar meltán kárhozatra vagyunc köteleztettek az Isten előtt, az kinél, semmi nincz kedves, hanem czac igazság, ártatlanság és tisztaság. Es bizonyára még az kis gyermekek is az ő annyoc méhéből vélechozzác az ő kárhozattyokat; az kic noha még az ő hamiságoknak gyűmölcszét czelekedettel elő nem hozzác, de annac magva beléjuc vagy on rekeftve. Sőt minden ő természetec merő azon bűnec magva. Annakokaért gyűlöfsegefűnc és utálatofűnac kell annak is lenni az Isten előtt.

Hogy azért ez kárhozat elhárítatott és rólocelvétetett legyen, arról az hivec az Kereftség által fűnc: bizonyofűc: mivelhogy (az mint megmondatot) az Ur ez jegy által igéri, hogy tellyés és egéfű megboezánattya lótt mind az kötelefűgnec, és vétkefűgnec, az melly minekűnc tulajdonitatic vala; mind pedig az bűntetűfűgnec, mellyet az vétékért kellett volna fűnyvednűnc: az igazságot is elfogjác, de az ollyánt, az minemű igazsá-

igazsága az Isten népének ez világon lehet: tudniillic czac nekic tulajdonitasképpen; úgy hogy az Ur oket az ő irgalmaságából igazaknac és ártatlanoknac kegyelemből tártya.

II. Az másic az mit itt esűnkbe kell vennűnc, imez hogy ez az vífűfordultság mi bennűnc soha nem hivolkodic és meg nem fűnic, hanem minduntalan uy uy gyűmölcszöket teremt, tudniillic azokat, az mellyeket előb testnec czelekedetec nevezűnc: az miképpen az égű kemertze, fűntelen lángot és fűkrakat vét ki, avagy az mint az forrás hogy mind fűntelenűl vizet folyat ki. Mert az gonofű kivanság az emberekben soha mindenestűl fogva ki nem hal, és ki sem óltathatic, miglen az halál által az halálnac testéből kifabadulván, ő magokat, az az, minden ő természeteket levetkezic, és belőle kitűltűzűnc. Azt kereftség bizonyára megigéri minékűnc az mi Pharaonknac el sűllyeftett vóltat, és az bűnec megűlettetését; de nem úgy mindazáltal hogy többé nem vólna, avagy már minékűnc semmi bűt nem fűzene: hanem czac annyiba, hogy többé gyűzűdelmet ne vegyen. Mert valamiglen mi ez mi testűnknek tűmlűtűzűbe rekeftetvén élűnc, maradéki laknac mi bennűnc az bűnec: Hogyha pedig az Istentűl kereftségben minékűnc adatott igereket hitel megtartangyuc, az bűn mi raytunc nem uralkodhatic. De senki magát meg ne czallya, senki magának ne hizelkedgyec és kedveskedgyec az gonofűségben, midűn hallya, hogy az bűn mindenkoron bennűnc lakozic.

Ezec nem arra mondatnac, hogy az ő bűneikben bátorsággal heverjenec és aludog allyanac, az kic annélkülis kellettinel haylandűbbac az bűntételre: hanem czac hogy le ne czűkkennyenec és kétségbe ne esűnenec, az kik az ő testektűl cziklandoztatnac és őfűtűnűzűtetnec. Sockal inkább azt gondollyac meg, hogy őc még azt uton legyenec, és elhidgyec azt, hogy jól elűmentec dolgokban, hogyha azt érűndic, hogy az ő gonofű kivanságoc naponkint valamennyivel kifűbbedic, miglen eloda jűllanac az hová igyekezűnc, tudniillic az ő testeknek utűlsű megűlettetésűig, az melly ez halandű életből való kimuláskor vitettetic véghűz. Azonközben keményen viaskodni, az viadalban diczeretűfűsen elű menni, és az utűlsű gyűzűdelemre vágyodni meg ne fűnyyenec: Mert ez is az ő ferűnyfűgeket és fűándekokat annál inkább élűfűfűc és inditűa, hogy minekutánna foká czatáztanac, mindazáltal mindenkoron ugyan tűbbet talállyanac, az mellyec ellen hartzollnioc kellyen. Summa ez, Az mi testűnknek őldűklésűre kereftetűnc mi meg, az melly az kereftség után mindgyárt, elkezderic mi bennűnc, és naponként előb megycen,

és végre eltelyesédic, midőn mi ez életből az Urhoz költözendünc.

12. Itten mi semmit nem mondunc egyebet, hanem az mit fient Pál az Romabéliekhöz irt levélnek hetedic részében világossan magyaráz meg. Mert minekutánna az kegyelemből való igafságról disputált volna, és pedig némelly istentelenec, abbol azt akarnác kihozni, hogy kiki mind az önnön kedve és akarattya ferint élhetne, mivel hogy mi az mi czelekedetinc érdeme által nem volnác kedvessec az Isten előtt: az téfi hozzája, hogy mindenec, az kic az Christushac igafságával felöltöztetnec, egyfermind az Lélec által uyjonnanis fülettetnec, és hogy ez uyjonnan fületésnec záloga minékünc az Kereftségben vagon. Innét inti meg az hiveket, hogy ne hadgyác az bünt regnálni és uralkodni az ő tagaikban.

Mivel hogy pedig jól tudná azt, hogy az hivekben mindenkor megmaradna valami erőtelenség, hogy az miatt meg ne czüggednénc, utánna téfi ez vigasztalást, hogy őc immár ninczenec az törvény alatt. Hogy pedig ifmetlen az láttathatnéc, mintha ennekokaért az Kereftyének kevelykedhetnénc, mivel hogy őc immár az törvény igája alatt nem volnác, azt mutatya meg miczodas legyen az, az törvennec elhagyatafa, és egyfermind mi legyen az törvény nec usufa, hafina és gyakorlása, az melly megintézést immár kétfer halasztotta vólt el. Summája czac ez, hogy megfabaditattunc az törvennec kemény igájátul, hogy az Christushoz ragzkodgyunc: Az törvennec pedig tísti, hogy mi abból az mi gonoffágunkban meggyözetettvén az mi erőtlenségünkét és nyavalyaságunkat megfismerjuc.

Mivel hogy pedig az mi termefetünknek ez gyarlósága és gonofsága nem tettic olly könnyen meg valamelli világi emberen, az melly isteni félelemnelkül, enged az ő kivánságinc, uyonnan fületett emberben mutat azért peldat, az az, önnön magában. Azt mondgya annakokaért, hogy ő néki fületen való hartza vagon az őtestében való vétkes maradékockal, és hogy ő egy fiegény rabságba kötelezet, ember legyen, ugy hogy önnön magát tellyeséggel ne adhassá mindenképpen az isteni törvennec engedelme. Es annakokaért ő néki nagy foházkodással kellyen ezt kiáltani: Oh én nyavalyas ember! kifabadit meg engem ez halálnac testétől.

Hogyha azért az Istenec fiai, mint foglyoc töm lötzben tartatnac valamig élnec, minden kétségnélkül nagy forgalmatos énségben kellene lennec, az önnön magoc veszedelmes állapattyanac meggondolattyából, hogyha ez félelemnec elejét nem vehetnéc.

Ez hason-

Ez hasonra azért fíep vigasztalást tesen utánna; hogy semmi kárhözattáfok azoknac immár ne legyen, az kic az Christus Jesusban vadnac. Mellyel azt tanittya, hogy az kiker az Isten egyfer kegyelmében vótt, az ő fiánac egyefségébe plántált: az kereftség által az ő annya fient Egyházában ferkeftetett, és fiaivá fogadott, hogyha az Christus hitiben megmaradnac, noha az bünöktül fületenül ostromoltatnac, sőt az bünt ugyan magokban hordazzác sellyel, mindazáltal az adofsági kötelefségtől és az kárhözattul megmenekedtenec és megfabaditattanc. Mi annakokaért igéről igére az fient Pál tudományát követtyuc, midőn azt mondgyuc, hogy az bünök az Kereftségben, az mi az büntetéste való kötelefséget illeti, megboczáttatnac: de az mi néz az bünös rermésetre, fületenül megmarad az bün mind halálíg minden Kereftyénekben.

Rom. 8. 7. 1.

13. Az mi vallástételünknek pedig az emberec előtt, ugy fíolgál az Kereftség: Mivel hogy ollyan jegy legyen, az mellyel nyilván megvallyuc, hogy mi az Isten nepénc fama között akarunc lenni; ifmet, az mellyel megbizonyittyc azt, hogy minékünc egy értelmő isteni tístetelünc egyfele Religiónc vagon minden Kereftzeneckel: Ifmet, mellyel az mi hitünket mindenec előtt kimutatyc és kimondgyuc: hogy illyenképpen nem czac az mi fíveinc, hanem nyelveinkis, és testünknek minden tagai, valami jelentéffel tölóc lehet az Istenec diczéletit hirdeffec és magasztallyác.

Mert illyenképpen mindeneinc minékünc, az mint illikis, az Istenec diczőségénc engedelme forditatnac, az mint hogy ugyan semminec se kellyen az Istenec diczéletinec hirdetesenélkül maradni: és így egyebekis az mi példanc által hasonlő ferénségre és fíandékra inditatnac és gerjestetnec. Erre nézett az fient Pál midőn az Corinthusbélieket kerdéné, hogyha nem az Christus nevére Kereftelkedtenec volnác meg? azt jelentvén tudniillic, hogy fíinte ezzel, hogy az ő nevére vóltánac megkerefteltetvén, tulaydonul ő néki adtác magokat, és ő alája, mint Uroc alá ugy holdoltanc és eküttenc volnác, és az ő hiteket és hívségeket az emberec előtt ugy néki kötöttéc volnác, hogy ennekutánna immár senkit egyebet nem valhatnác, hanem egyedül czac az Christust; hanemha az vallást az mellyet az Kereftségben töttenc meg akarnác tagadni.

1. Cor. 1. v. 13.

14. Minekutánna immár megmagyaráztatott, mi okra és rzilra, nézett legyen az Christus az Kereftségnek rendelésében, könnyü megítlni mint kellyen azzal élni és mint kellyen elvenni.

Fffffff 3

Mert az mennyiben az mi hitünknek erősfítésére vigasztalására és bátorítására adatic, ugy kell vennünc mint finte az rendelőjenec és szerzőjenec tulaydon kezéböli nyilvánással elhivén azt, hogy önnön maga legyen az, az ki az jegy által minékünc szóllyon, hogy ö maga legyen az ki minket megtisztit, megmos; az mi bününknek emlékezetit eltörli, az ö halálában résfésé téfen, az ördögnek orfágát elrontya, az mi gonof kivánfaginknac erejét elveszi; söt az ki mi velünc eggyefésé, és egy testre legyen, hogy mi ötet fel öltözvén az Istennek fiai közzé fámláltassünc. Annakokaert el kell hinnünc és bizonyosfokká kell affelöl lennünc, hogy mind ezec belsökeppen az mi lelkeinknek olly bizonynal megadassanac, és meg szerzessene: az melly bizonynal láttyuc, hogy az mi testünc külsökeppen megmosatic, elmeritic és elburitic. Mert ez hasonfag avagy egyenlöség bizonyos regulája az Sacramentomoknak; hogy mi az testi dolgokban az lelkieket ugy nézzünc és gondollyuc meg, mintha finte az mi fimeinc elött állanának: mivelhogy az Ur minékünc azokat ilyen jegyeckel akarta elönkbe példazni és ábrázolni, nem hogy ez ilyen ajándékok az Sacramentomokhoz kötöttervén avagy azokban rekeftetven volnának, és azoknac ereje által közöltetnénc mi velünc; hanem czac hogy ez jegyec által akarta az Isten az ö akarattyát megbizonyítani, tudniillic, hogy ö mind ezeket meg akarná minékünc adni. Es nem legelteti czac pufta külsökeppen való láttatással az mi fimeinket, hanem az igaz valóságra és jelen való dologra viften minket, és az mit példaz és jegyez, azt egyfietfmind hathatökeppen betölti és meg czelekefi.

A& 10. v. 48.

15. Ennec ez dolognac példája az Cornelius Százados, az melly az bünöknek boczanattyával és az fent Léleknec látható ajándékival annac elötte megajándékozattván, kerefteltetett volt meg, nem bövségesf erősfítését és gyakorlását, söt az ö bizodalmanac öregbülését az elvött zálagból. De talám azt vetné ez ellen valaki: Miéit mondotta tehát fent Pálnac az Ananias, hogy az ö bünait elmosná az Kereftség által; hogy ha nem annac ereje által mosatnac el az bünöc?

A& 9. v. 17.!

Felelet. Elvenni vagy elnyerni mondatunc az Irásban mindazokat, az mellyeket hisünc az Istentöl nékünc ajándékozattni, akar azokat czacackor kezgyükis előfter megfsmérni, és érezni, akar pedig ha az elött megérezettük és megfsmértük, azoknac nagyob megerösfítésére és megbizonyítására jutunc. Annakokaert czac ezt akarta mondani az Ananias: Pál, hogy bizonyosf légy abban, hogy tenéked megboczatatac az te bünid, meg kereftelkedgyel.

Mert

Mert az Isten megigéri az Kereftségben az bünöknek boczanattyát, vedd fel azt, és legy bizonyos felöle. Noha én ezzel nem akarom semmiképpen az Kereftségnek erejét megkissebbíteni, hogy az jegyhöz az jegyzendő, és az igaz valóság nem járulna, az mennyiben az Isten az külsö eszközök által munkálkodic. De mi ez Sacramentomból nem véfünc többet egyebet, hanem czac az mennyit hittel elfogunc és vesünc. Hogy ha hitnélkül vagyunc, tehát az sacramentom elvétele czac bizonsága leszen az mi hálá adatlanságunknac, az melly által az Istennek büntetésében és itéletiben esünc, mivelhogy nem hisünc az igéretnek, az melly abban minékünc ajánlattatic. Az mennyiben pedig az Kereftség jegye az mi vallásunknac, ezzel azt kell megbizonyitanunc, hogy az Istennek irgalmasságában vagyon az mi bizodalmanac, és az mi meg tisztulassünc az bünöknek megboczanattyában, az melly minékünc az Jesus Christus által szerzetett meg: és hogy mi az Istennek gyülekezetibe járulunc, az minden Kereftyéneckel való egy hitben és eggyeféséges értelemben való életre. Ez utófsöt értette fent Pál, midön azt mondotta, hogy 1. Col. 12. v. 13. mindnyájan egy Léleckel kerefteltettünc meg, hogy egy test legyünc.

16. Továbba hogyha igaz az mit felirtunc, hogy az Sacramentumat venni kellyen nem ugy mint annac kezéböl, az kitül az kifolgaltattatic, hanem ugy mint önnön magának az Istennek kezéböl, az mellytöl minden kétségnélkül fármazic: Innét megtilhetni, hogy azhoz semmi ne adasséc, se belöle semmi el ne fakasséc annac méltosága vagy méltatlansága által, az kinec keze által az kifolgaltatic. Es az miképpen hogy az ember ec között, midön valamelly levél hozatic, és az kézírás, és az peczét esmeretes, semmi nem áll azon ki és miczodás volt legyen az posta: azonképpen legyen elég minékünc, hogy mi az mi Urunc Christusnac keze Irását és peczétit az ö Sacramentomaiban megfsmérjüc, akar azoc melly követ által hozattassanakis mi hozzánc. Ezzel igazán meghamiffatic és felforgattatic az Donatistac tévelgése, az kic az Sacramentomnac erejét és böczit, az Szolgaltatónac méltosága ferint itiltéc és beczültéc. Illyenec mostan az mi vifsa kereftelt uy kereftyéninc, az kic azt mondgyac, hogy mi nem vagyunc igazán kerefteltéc, mivelhogy az Istentelen és bálványozo Pápiástakul kerefteltettünc meg.

Annakokaert törnec olly bodultul az vifsa avagy ifmeg megkerefteltetése. Az kiknek eselyös költeményec ellen elég erős fundamentummal és ockal oralmazhattyc magunkat, ha meggondollyuc azt, hogy nem valamelly ember nevére kerefteltettünc meg, hanem az

Atyának, az Fiúnak és az Szent Léleknek nevére. Es hogy annakokaért az Kerefttség nem valamely emberé, hanem az Istene, akar kitől az foglaltatásékis. Ha finte azoc, az kic minket megkerefteltenec, az Istennec és minden istenéségnek nem tudói és megutálói voltanac vólnais, de minket ugyan nem az ő tudatlanságokra avagy istentelenségeknek közönsége-re és egyesülése-re kerefteltenec meg, hanem az Jhésus Christusnac hiüre: Mert nem az őnnön neveket, hanem az Istennec nevét hivtác segítségül, és semmi egyéb névbe nem kerefteltec.

Hogyha azért az Isten kereftése volt tehat bizonyára belé volt foglalva az bűnőc boczanatyáról, az testnek megöldökléséről, az Léleknek meguyításáról, az Christussal való egyyefüléséről való ígélet. Azonképpen semmit nem ártott az Sidoknac, hogy az ő gyalázatos rút életü papjiktól, az kic olly elveremedtec és olly Istentül fakadtac voltanac, meteltetenec környül: Es nemis lótt az miatt olly erőtelen az jegy, hogy azt ísmét uyonnan kellett volna felvenni, hanem elég volt hogy ember ísmét az első igaz kutfőretért.

Hogy azt vetic elő, hogy az kereftéséget az hiveknek gyülekezéiben kellyen kifoglaltatni, innét nem következik, hogy midőn egy tückelyében vagy az fogyatkozás, hogy azért minden ereje eltöröltetnéc. Mert midőn mi azt taníttuc, mint kellyen annac lenni, hogy az kereftéséget tífia és illendő legyen, ezzel nem hagyattuc és tőlöllyuc el az Istennec rendelését, noha azt az bálványozoc megmoczkollyac és vesztegetic. Mert az mint régenten az környülmetelkedés, sőc babonákkal volt meg vesztegetve, mindazáltal ugyan nem fűnt meg kegyelem jegyének lenni. Azonképpen Josias, és Ezechias, midőn az egész Izrael népéből ísmét ősvegyüytene azokat, a kic az Istentől elszakattanac vólna, nem meteltettéc azokat uyonnon környül.

17. Hogy továbbá azt kérdic, hogy miczoda hit következett mi bennünc az Kereftőség után egynihány estendővel, hogy innét azt győzzéc el, hogy erőtlen legyen az Kereftőség, az melly minékünc nem fenteltetic meg, hanem ha az ígélet hittel vétetic el: Ez kérdesre mi ezt felellyuc, hogy bizonyára ugymint vakoc és nemhivőc, sőc ideig, az kereftőségben adattott ígéletet, meg nem fogtuc; de mindazáltal ő maga az ígélet, mivel hogy az Istentől volt, mindenkoron erőssen, álhatatossan és igazán megmaradt.

Hogyha minden emberec hazugocká és hitlenökké lennék is de az Isten ugyan nem fűnnéc azért meg igaznac lenni. Annakokaért megvallyuc azt, hogy az Kereftőség aekoron, minékünc czac egy fálnyira sem hafnált legyen, mivel hogy az benne tött és ajánlott ígéletet, az mellynélkül az ke-

Rom. 3. v. 3.

az Kereftőség semmi, meg nem gondoltuc. Immár pidig, holott Isten kegyelméből megkezdettünc térni, panaszkodunc az mi vakságunkon, és vadollyuc az mi fivünknek keménységét, hogy mi az ő illy nagy jó vóltá-hoz ennyi ideig haládatlanoc vóltunc. Tovabba híffuc mi azt hogy azért az ígélet ő maga, el nem enyészett: és inkább azt gondollyuc meg: hogy; Az Isten az Kereftőségben bűnec boczanattyát ígéri, és azt kétségnélkül megis állya minden hiveknek. Ez ígélet pedig az kereftőségben ajánlattatott minékünc. Annakokaért hittel vegyuc azt el. Jol lehet az minékünc az hitelenség miatt sőc ideig el volt temetve: Immár azért az hittel foguc azt el. Ennekokaért midőn az Ur az Sido népet penitenciarra hija, semmi ollyat nem paranczol nékiec, hogy magokat másodszor kellyen környülmeteltetnéc, noha (az mint megmondóc) istentelen kézzel vóltac környülmeteltetve, és egy ideig istentelenülis éltene: hanem egyedül czac az ő fivőknek, megterését kívánny.

Mert noha az Frigykötés ő tölöc megrontatott vólna, de mindazáltal az Frigynek jegye, az mint ő azt rendelte volt, álhatatossan és romlatlanul mindenkoron megmaradt, Annakokaért czac ez egy megterésnek oka alattis ísmét bévétettene az Szövetségbe, az mellyet egyfőc az Isten vélec vetött az Környülmetelkedésben: noha azt őc az frigy fégő Papnac kezéből vóttée, és az menyiben ő raytoc állott, az ő tulajdon gonofságoc által azt ísmegint megferteztettéc és megerőtlenitöttéc.

18. De ugy tettic ő nékiec mintha tüzes nyilat s' dárdát lóttenec vólna hozzac midőn imezt hozzac bé, hogy fent Pal ísmét megkereftelte azokat, az kic az Janos kereftőségével egyfőc megvóltac kerefteltetve. Mertha, az mi megvallásunc fterint, finte egy vólt az Janos kereftőségével az melly most miénk; és pedig az kic annakelőtte hitványul vóltanac tanítván, annakutánna hogy az igaz hitre megranitattanac vólna, visfontag arrais megkerefteltetnec: Azonképpen azt az Kereftéségetis, az melly igaz tudomanélkül vólt, ugymint semminec kell tartanunc, és uyonnan meg kell kereftelkednőc az igaz Religióra, az mellyre mi mostan taníttatunc. Némelylec azt alíttac, hogy fent Janosnac valamely estelenül követője volt legyen, az ki ez embereket inkább merő babonára, hogynem az igazságra kereftelte vólna meg: Es ugy tettic hogy innét vesic ez ő aránzásokat és kébzéseket, mivel hogy megvallyac azt hogy őc az fent Lélec felől tellyesféggel semmit nem tudnac, az melly tudatlanságban fent Janos az ő tanítványit tőle el nem boczáta vólna.

Act. 19. v. 3.

Gggggggg

De nem hihetséges, hogy még az Sidokis, ha finte meg nem kereftelkedtenec vólnais, olly igen semmit nem értöttenece vólna az fent Lélek felől, az mellyről ő nekic olly fép világos bizonyitási vóltanac félyyel az fent Irásban. Hogy azért azt felelie, hogy nem tudgyác ha vagyone Lélec, ugy kell érteni; mint ha azt akarnac mondani, hogy oc még nem hallottác, hogyha azoc az Léleknece ajandéki, az mellyekről Pal öket kérde, adatnánaké az Christus tanítványinac. En pedig megengedem hogy igazán Janos Kereftsége vólt, és azon egy fele az Christuséval: de hogy oc ismét, meg kerefteltetenece legyen, azt nyilván tagadom. Mit akarnac tehát imez igec? Meg kerefteltetenece az J E S U S nevébe?

Némellyec ugy magyarázzác, hogy czac tista tudományal vóltanac oktatóván az fent Paltól, de én egyigyüebben így akarom inkább érteni, hogy az fent Léleknece kereftsége, az az, az Sz. Léleknece látható ajandékai, az kezeknece reájoc verése által adattatott vólt nekic: az mellyeket az Kereftségnece igején érteni nem vólt fokatlan. Az miképpen Pinkösd napján megemlekezni mondattac az Apastaloc az Urnac az tűznece és Léleknece Kereftségéről való befédéről. Es fent Peteris finte azont mondgya hogy jutott ő neki esébe, midön azokat az ajándékokat látná az Corneliust, és az ő házára és rokonságira szállani. Es ennece nincz ellene, az mi annakutánna következie: Midön ő az ő kezeit reájoc vetötte vólna, az Sz. Lélec állá ő reájoc.

Mert ott az Sz. Lukác az nem fámlál elő két külömb fele dolgokat, hanem az folla fna az Sidoknál fokott nemével él, az kie elő fter az dolognac summáját mondgyác elő, és oftan bővebben magyarázzác meg. Az mellyet az igéknece rendiböl is akarki esébe vehet: Mert azt mondgya: hogy midön ezeket hallottác vólna, meg kerefteltetenece az Jesusnac nevébe. Es hogy Sz. Pal, kezeit reájoc vetette vólna az Sz. Lélec állá ő reájoc.

Ez utólfó beféd által iratic meg, miczadás vólt legyen az az Kereftség. Hogyha az nem értés és az tudatlanság az első Kereftséget olly hamisá tefi, hogy azt mással és uyjonnan való kereftséggel kellyen megjóbbítani: tehát az Apastaloknac kellett vólna mindeneknece előtte megkerefteltetniece, az kicegési három estendőkben az ő megkereftelkedésece után, alig kostoltác meg valami kicziny réfeckeje az igaz tudománnac. Es hól vennenc mi annyi vizet, ez mai napon, az mennyi elég lenne ennyi foc uyjonnan való megmosattatásra, ez illy foc tudatlanságokban, az mellyec az Urnac irgalmaságából mi bennünc naponkint megjóbbítanac?

Ez

19. Ez Sacramentumnac ereje, méltósága, hafna és tzillya, én azt aránzom, hogy immár elég világossan megértethetik. Az mi az külfő jegyeket illeti, adta vólna az Isten hogy az Christusnac tista faját rendelésece, az mint lenni kellett volna annyi érteke lett volna, az emberece merefségenece megzabolazására. Mert finte mintha megvetett dolog lett vólna az Christus peldaja ferint való vizzel kereftelés, az megáldas és megfenteles, avagy inkább babonás megbüvolésbájolás találtatott melléje, melly az viznece igaz meg fentelesét megferteztetné. Annakutánna az vifogyertya, crisma, solosma és egyéb nyálaskodás járult hozzája: Ofstan az lehellé fnece és fuvallásnac kellett az Kereftségre utat nyitni. Noha pedig nincz tölem elröyve melly igen régi legyen ez tóldozott földozott koldusköntös, de mindazáltal ugyan fiabad mind nekem és minden Kereftyénece megvetnünc, valamiket az Christus rendelésece mellé az emberece mertenece tóldozni. Midön azért látná az Satan hogy mindgyárt az Euangeliumnac kezdetiben ez világi bolond elhivésből az ő czalárd tzondorai olly könnyen bevétettece vólna, az után oftan hovatováb mind gorombáb maymoskodásokot ferzett.

Innet hozattatott nagy zabolatlan kinyefségből bé az nyálpökés, és efféle hitvány epeceles, az kereftségnece nyilván való gyalázattyára. Az melly megjáztodtatásnac példajából tanullyuc meg, hogy semmi ne legyen fentségesb, job és bátorságosb, mint az egy Christusnac rendelésece mellett maradni. Sockal job vólna annakokaért hátravetvén ez alortzás pompaskodást, az melly az egyigyüeknece femeket bédugja, és fivöket meghomályosítja; midön valakit meg kell kereftelni, hogy az Hiveknece gyülekezeti be állattatnéce, és az egész anya Sz. Egyháznac femei előtt, és imádsága által az Ur Istennece ajánlattatnéce, és az mellett az Kereftyéni tudománnac vallása elmondattatnéce, és arra kerefteltetnéce meg az elkészülendő Kereftyen, az Atyánac, Fiunac és Szent Léleknece nevében, és illyenképpen könyörgésen és háláadáson végeztetnéce el. Illyen módon semmi el nem hagyattatnéce, az mi az dologra tartozic, és az az egy ceremoniá, az molly ez dolognac szerzőjétől az Ur Istentől rendeltetett, semmi idegen ganéval meg nem moczkoltatván, világossan tündöklicnéce és látatnéce.

Továbbá hogy ha az ki megkereftelkedic, azt mindenece az vizben kelle buritatni és haromszöré vagy egyszer, avagy czac megkellyene önteni és hinteni az vizzel, azon igen kevés dolog áll: hanem azt az tatómányoknac alkotmósága szerint való szokásra kell hadni. Noha az Kereftségi mosodásnac igeje, elmeritést és elbuktatási bémártást teszen, az melly az régi anya szent Egyházaknál szokásban vólt.

Gggggggg 2

20. Ez dologban meg kell eztis tudni, hogy nem igaz hanem vissza fordultság, hogyha köz emberc akarnának keresztelni. Mert mind az keresztiségnek smind pedig az sient vaczorának kifölgáltatása része az Egyházi szolgáltnac. Mert az Christus nem az affony embereknek, a vagy köz személyeknek hatta meg az keresztelést, hanem egyedül czac az Apastaloknac. Es az mint Christus az sient Vaczorának kifölgáltatásában, az tanítványoknak paranczolta azt czelekedniec, az mit ő tölle láttanac, azzál minden kétségnélkül őket az ő példájához és követéséhez akarta kötelezni. Hogy pedig sőt fáz estendőckel ez előtt, sőt ottan hamar az anya sient Egyháznak első kezdeti után, szokás volt legyen, hogy az haláltul való félelemkor az köz emberc keresztelnének, midön az Egyházi folga hamarsággal jelen nem lehetne, én nem látom miczoda fundamentommal és ockallehetett annac állatása. Még ön magokis az régiec, az kic ez szokást tartottac avagy elsenvedtéc, nem tudtác hogyha igaz legyené avagy nem.

Lib. con. Epist.
Part. 2. c. 13.

Mert ez kételkedést jelenti maga felöl sient Agoston midön mond; Hogyha valamely köz ember, az hirtelenben érkezett sükségi késerítésből az keresztiséget kifölgáltatta, én nem tudom hogyha valaki keresztienül mondhatyáe hogy azt ismet ugyan meg kellyen keresztelni. Mert ha sükségképpen való késerítésnélkül leszen, tehát más tisztinec elragadása, és gonosul élése. Az sükségi késerítésnek idején pedig, avagy nem bün, avagy igen kicziny. Az affonyi állatok felöl pedig nevezett serint és minden kivételnélkül végeztetett az Carthago béli conciliumban, hogy ők az keresztiségnek tellyeséggel békét hadgyanac és semmi keresztelészöz ne kezdgyenec. De felő am, hogyha az beteg, kereszteletlen haland meg, az ugyan sületéstül meg ne foftasséc: Semmi képpen nem. Az Isten azt bizonyítja, hogy ő az mi gyermekinket minkelelte sületetnéne, az őveinec sáma közé veszi, midön azt igéri, hogy minékünc Aryanc akar lenni, és az mi maradékinknac mi utánunc Ez igében be vagyon foglalva az ő idvőségec. Nemis meri senki az Istent illy boszús fidalommal illetni, hogy az ő igéreti hatható erő nélkül legyen. Melly nagy kárt hozott legyen bé ez vissza fordult értelem az keresztiségnek az idvőségre sükséges voltáról, igen kevesen gondollyáe meg: és annyival kevesbé örizkedne ez veszetegtöl. Mert ha ez vélekedésnek helye lenne, hogy azoc mind elkárhoznac, az kic vizzel meg nem keresztelhetne, tehát sőt gonosbul vagyon minékünc dolgunc, hogynem mint az régi Sido népnek: Mert ilyen módon az Istenec kegyelme kissébbé tétetné, hogynem az törvényalatt volt.

Mert azt kellyene így érteni, mintha Christus nem jött volna,

az.

az igéreteket bétölteni, hanem eltörteni: holott az igéret, melly akkor az nyoltz napoc előtt ő magában elég volt az idvőségre, mostan az jegy- nec hozzá adásánélkül hatható és értékes nem lenne.

21. Miczoda szokás volt legyen pedig az Agoston ideje előtt: elő- szer meg érthetni az Tettullianusból, hogy az affonyi állatnac meg nem engedtetie, hogy az anya sient Egyházban folyon, sőt kevesbé, hogy tanítson avagy kereszteljen és áldozzon, hogy semmi férfiui tisztet, sőt kevesbé Papi tisztet ne tulaydonítson magánac. Ezenről meghi- telre méltó bizonság az Epiphaniusis, midön az Marcionnac sémére haxref. Lib. 1. cont. veti, hogy az affony embereknek egész hatalmat engedett az keresztelés- re. Tudom mit felellyenec erre azoc, az kic külömbet értenec, ho- gy tudniillie nagy külömbség legyen, az közönséges tiszt között, és az kénszerítő sükségi kiváltképpen való orvosság között.

De mivelhogy azt mondgy, hogy gyalázat és czufolódás, az affo- nyembernek megengedni az keresztelést, minden ki fogásnélkül elég- ségeffen megtetzic, hogy ő tölle ez gonos szokás kárhoztatasséc, és hogy semmiképpen ne kellyen mentegetni. Es az harmadic könyvben azt mondgya, hogy még az Christus sient annyánac sem volt megenged- ve, hogy kereszteljen.

22. Igen helytelenül hozatic ide az Siphorának példája. Mert ho- gy az angyal békeségre tért midön Siphora az éles követ ragadván az ő fiát környülmetelte, innét nem igazán tekestetic, hogy ez dolog az Exod. 4. v. 23. Istenec tettett legyen. Mert ilyen módon aztis kellene mondani, hogy az Isten kedvellette azt az Isteni szolgálatt, az mellyet az Assyriából Sammariába költöztetett pogányoc rendeltenec és állattanac volt fel. De egyéb erős okokból megbizonyitathatic, hogy tudatlanul vonyatic követésre, az mit egy bolond affony emberke czelekedett. Ha azt mondanám hogy kiváltképpen való dolog volt ez, mellyet ne kellyen követésre vonni: és kiváltképpen, hogy sohol nem olvassuc, hogy az Papoknac régenten tulaydon paranczolat adatott volna, az környül- metelésre, de ugyan mégis külömb módgya vagyon az környülmetelés- nec, hogynem mint az keresztiségnek: ez elég lehetne azoknac sájóknac bedugasára, az kic az affony embereket az Egyházi tisttre bé akarjác vin- ni, és nékic az keresztelést megengedni.

Mert világos értelemüc az Christus sava; Mennyetec el, tanítsa- Matth. 23. v. 19. 1 toc minden népeket, és keresztelje ttec mec azokat. Mivelhogy azért e- gy tisztbe foglallya ő sive az Euangeliumnac prédikálóit, és az kereszt- ségnek kifölgáltatóit; Es pedig az anya sient Egyházban, az mint az

Gggggggg 3

Heb. 5. 7. 4.

Apastal bizonyította, senki nem tulaydonította és veszi magának az tíftefséget, hanem az ki hivattatott, mint az Aaron: Az ki igaz hivatal nélkül kerestel, az olyan gonoszul czelekeftic és vakmerőjül, mert idegen tífteftben hág.

Rom. 14. v. 23.

Nyilvánossággal írja az Sz. Pál, hogy még czac az aprólék dolgokban, ugymint ételben és italban bűn legyen, valamit kételkedő lelki esmérettel kezdeni. Annakokaért sokkal inkább vétkezik ember az affionyi állapotul való keresetségben, az mellyben az Christustól rendeltetett régula nyilvánossággal meg fegettetie és megrontatott. Mert tudgyuc az hogy nagy Isten ellen való bűn legyen azokat egy mástól elfakasztani, az mellyeket az Isten ő maga foglalt és ferkeftetett össze. De én ezt mind elhagyom.

Czacezt akarom hogy meggondollya az olvasó, hogy az Siphora az Moses felesége semmit kevessebbé nem gondolt annál, mint hogy ő azzal az Istennek kedves főlgálatot akarna tenni. Midőn látta azt, hogy az ő fia halálos vesedelembe volna, dulfül és zugolodic és nagy bosszonkodván az környülméleténe börtet az földre veti, és midőn így fitkozodic az férje ellen, az Istenre is haragftic. Egy summában hogy mind ez, az elméne buslakodásából volt legyen, nyilván vagyon: mivel hogy az Isten ellen és férje ellen zugolodic, hogy az ő fiának vétét kellyen kiontani. Annakfelotte hogy ha fente egyébkint jól vifelte volna magátis, de mindazonáltal ez ugyan megmenthetetlen kinyefség és vakmerőlködés, hogy az ő fiát környülméleti Mofesnek jelenlétében, az ki nem valamely alaváló vagy köz ember volt, hanem az Istennek kíváltképpen való nagy profetája, az kihöz hasonló az Izraélben soha nem támadott. Az melly dolog Siphorához finte ugy illett, mint mostan valamely affionyhoz hogy az pispóknak jelenlétében keresttelyen. De ez villongáft mingyárt elintézi és elhárítja ez erőftitő fundamentum; hogy az Istennek orfágából nem rekeftettene ki a kis gyermekek, az kic ez életből kimulnac minkeleotte vizzel megkerestteltethetnéne. Immár pedig megbizonyítottuc azt, hogy az Istennek az ő igaz Szövetségének nagy gyalázattára lenne, hogyha mi abban tellyefséggel ugy meg nem nyugodnánk, hogy annac önnön magától elégséges és tellyes hatalma volna az idvözitéstfe.

Az Sacramentom ugy mint jegy és peczét járól ostant hozzája: nem hogy az, az Isten igéretinec, mintha az ő magátul elég erős nem volna, erőt adna, hanem czac hogy azt minékünc meg erőftite, hogy annyival bizonyosbnactartáséc. Innet az következec, hogy az hiveknec gyermeki nem azért kerestteltetne meg, hogy akkor kezdgyenec előftet Isten

Isten fiaivá lenni, mintha annakelőtte nem ő hozzá tartoztanac volna, és az anya Sz. Egyháztul idegenec voltanac volna: hanem inkább hogy ez nyilván való jegy által azért vétetteffenec az anya Sz. Egyházban, mivel hogy őc az Isten igéretinec erejéből immár az előttis az Christus testéhez tartoztanac.

Annakokaért hogyha az jegy nec elmulatásában, semmi restelkedés sem megvetés, megutalás, avagy gondvifeletlenség nem egyeledett, tehát minden vesedelem kívül vagyunc. Sokkal jób annakokaért, hogy az Isten rendelésének illy tíftefséget tegyünc, hogy mi az Sacramentomokat ne kívánnyuc vagy vegyuc, egyebünnet, hanem czac onnét, az hová azokat az Ur helyezettte. Midőn azért az anya fent Egyháztul mi azokat nem vehettyuc, nem kell azt tartanunc; hogy az fent Lélek nec kegyelme acképpen volna hozzájoc kötelezve; hogy mi azonokat hit által az Urnak igéjéből is el nem vehetnóc.

TIZENHATODIC R E S Z.

Az kis gyermekek Keresetségéről, és hogy az, az Christus rendelkezéssel és az Sacramentumnak természetivel igen szépen egyezzen.

Mivel hogy pedig ez mostani időben némelly lézzegő lelkek, az kis gyermekeknek meg keresttelesékről nagy zenebonát és háborut indítottanac; az anya Sz. Egyházban, és még mostan sem fűnne meg feleskedni és háborgani: nem mulathatom el, hogy az ő feleskedéseknek meghamisítására, ez tzikelt tóldalékul ide ne tenném. Az melly hogyha talám valakinek előtte hofstűnac fog tettzeni, meggondollya az olyan, hogy az tífteft tudománnac az illy nagy dologban, az anya Szent Egyház békeségével egyetembe, olly nagy böczben kellyen minalunc lenni, hogy semmit ne kellyen unakodással vennünc, az mi mind ez két tzikely nec őtalmazására és megmentésére főgál. Annakfelotte, azon igyekezem hogy ugy rendellyem ez disputatiot, hogy az keresttségnec vilagosáb meg magyarázattára nem keveset használlyon.

Ez gyermekek keresttséget bizonyára finés erőftéggel ostromollya, holott azzal keresttségnec hogy ninczen az Istennek semmi rendelésén fundaltatva, hanem czac az embereknek merétségekből és gonosz nyughatatlankodásából hozatott bé, és ostant az imigy amugy való hitvany javallásból ment szokásban, és vétetet bé: